

Näringsliv och samhällsbyggnad
Maria Kumpula
Tfn: 063146626
E-post: maria.kumpula@regionjh.se

2022-02-01

RUN/754/2020

Återrapportering av villkorsbeslut 2021

1.	ÅTERRAPPORTERING 1 – REGIONALT UTVECKLINGSARBETE	3
1.1	Den regionala utvecklingsstrategin och aktuella utmaningar	4
1.1.1	Den regionala utvecklingsstrategin	4
1.1.2	Utmaningar	5
1.2	Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet	6
1.2.1	Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd	6
1.2.2	Kommersiell service	10
1.2.3	Tidigare insatser inom ramen för arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd som har gett resultat under året	11
1.3	Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet	11
1.3.1	Kompetensförsörjning och kompetensutveckling	11
1.3.2	Mål för kompetensförsörjningsarbetet	15
1.3.3	Insatser utifrån framtagna analyser och prognoser	16
1.3.4	Validering på regional nivå	17
1.3.5	Regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning	18
1.3.6	Etablering av lärcentrum	18
1.3.7	Insatser – kompetensförsörjning och kompetensutveckling	19
1.3.8	Tidigare insatser inom ramen för arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling som har gett resultat under året	20
1.4	Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	20
1.4.1	Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande	20
1.4.2	Tidigare insatser inom ramen för arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande som har gett resultat under året	26
1.5	Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet	26
1.5.1	Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet	26
1.5.2	Bredbandsutbyggnad	28

1.5.3 Tidigare insatser inom ramen för arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet som har gett resultat under året	31
2. ÅTERRAPPORTERING 2 – FÖRDELNING AV ANSLAG 1:1 REGIONALA TILLVÄXTÅTGÄRDER	32
3. ÅTERRAPPORTERING 3 – SAMVERKAN MED ANDRA AKTÖRER	
37	
3.1 Samverkan med länsstyrelsen	37
3.2 Samverkan med andra statliga myndigheter	39
3.3 Samverkan med kommuner	40
3.4 Samråd med organisationer	41
3.5 Samråd med näringsliv	42
4. ÅTERRAPPORTERING 4 – HÅLLBARHET I DET REGIONALA UTVECKLINGSARBETET	44
4.1 Jämställdhet	44
4.2 Integration	45
4.3 Miljö och klimat	45
5. ÅTERRAPPORTERING 5 - ARBETET MED ATT ANALYSERA, FÖLJA UPP OCH UTVÄRDERA DET REGIONALA UTVECKLINGSARBETET	48
6. ÖVRIGA MEDSKICK NI VILL GÖRA ANGÅENDE DET REGIONALA UTVECKLINGSARBETET 2021	52

1. Återrapportering 1 – Regionalt utvecklingsarbete

Utifrån 5–7 §§ lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar respektive 3–5, 8–10, 16–17 §§ förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete ska regionerna ge en sammanfattande beskrivning av verksamheten under året. Redovisningen ska innehålla uppgift om:

- Hur arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för att genomföra strategin har bedrivits.
- Vilka insatser som har genomförts, vilka resultat de har medfört eller förväntas medföra samt hur de har bidragit till att nå de mål som fastställts i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet respektive programmen för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg).
- Vilken hänsyn som har tagits till de olika förutsättningarna som råder i olika delar av länet.
- Hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet.

Redovisningen ska innehålla en beskrivning av arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service i servicegleasa områden under året. Redovisningen ska innehålla uppgifter om hur insatserna har bidragit till att nå de mål som fastställts i den regionala utvecklingsstrategin och andra relevanta strategier.

Redovisningen ska innehålla en beskrivning av arbetet med att främja bredbandsutbyggnad under året. Redovisningen kan också innehålla uppgift om det arbete som eventuellt har bedrivits utöver det som har utförts av regionala bredbandskoordinatorer.

Redovisning av insatser inom kompetensförsörjning bör vara strukturerad utifrån den inriktning och de fokusområden som anges i erbjudande 4 i Villkor m.m. för budgetåret 2018 (N2017/07699).

Regionerna erbjuds att översiktligt redovisa hur arbetet inom ramen för deras ansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har bidragit till Agenda 2030.

Kommentar: Återrapportering 1 avser regionens regionala tillväxtarbete utifrån det regionala utvecklingsansvaret enligt lag, dvs. inte avgränsat till insatser som är helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Insatserna kan alltså vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, men även insatser med annan finansiering kan redovisas. Insatserna som efterfrågas är sådana som har initierats eller genomförts under året. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Avsnitt 1.2–1.5 utgår från de strategiska områdena i Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030:

- likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet
- kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet
- innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet
- tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystem.

Återrapportering 1 inkluderar frågan om hållbarhetsintegrering i återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet samt återrapportering 6 – Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Internationellt samarbete kan beskrivas i återrapportering 1.

1.1 Den regionala utvecklingsstrategin och aktuella utmaningar

1.1.1 Den regionala utvecklingsstrategin

- Beskriv kortfattat hur arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för genomförandet av strategin har bedrivits under året.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Observera! Information om uppföljning och utvärdering av den regionala utvecklingsstrategin behöver inte redovisas då den informationen inhämtas i återrapportering 5 – Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet.

- Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.

Regionfullmäktige antog den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS) "Jämtlands län 2050 – En nytänkande och hållbar region att leva, verka och utvecklas i" den 17 februari 2021, som idag är gemensam målbild för länets utveckling och vart vi vill vara år 2050. Målbilden innehåller omställning och transformation där drivkrafterna är hållbarhet från alla tre aspekter, territoriellt perspektiv, social sammanhållning och digitalisering. Kopplat till denna målbild togs det även beslut om ett långsiktigt mål och tre prioriteringar för det regionala utvecklingspolitiska uppdraget. Det långsiktiga målet är: **Utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av länet.**

De tre långsiktiga prioriteringarna är:

Förutsättningar för utvecklingskraft i hela länet

Insatser ska nå hela territoriet och ta hänsyn till inomregionala skillnader. Vi följer upp vilka effekter insatserna ger i olika delar av länet.

Hållbar utveckling genom att synliggöra och adressera målkonflikter i tillväxtarbetet

Prioriteringen ska gå mot en strukturomvandling av näringslivet. För att vara konkurrenskraftiga behöver näringslivet genomgå en industriell omvandling med ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i fokus. De tre hållbarhetsdimensionerna är integrerade och ömsesidigt beroende av varandra och även samiska förutsättningar och behov inkluderas.

Utveckling av styrkeområdena som pekas ut i program för Smart specialisering

Utför sex-stegsprocessen som är kopplad till Smart specialisering kommer Region Jämtland Härjedalen tillsammans med länets aktörer att ta fram handlingsplaner med vision, prioriteringar och insatser inom varje styrkeområde:

- Digitala lösningar
- Jord, skog och vatten
- Upplevelser
- Hållbar energi.

Prioriteringarna utvecklas löpande tillsammans med länets aktörer i den lärprocess som är en del av sex-stegsprocessen. (Återrapportering 1.4)

Revideringsprocessen (2019-2021) av den regionala utvecklingsstrategin (RUS) kom med många nya lärdomar, dessa nya kunskaper formade en RUS som genomgår en övergripande omställning för att ge utrymme för en systeminnovation där ett nytt arbetssätt i form av processinriktat strategiskt arbete vuxit fram tillsammans med länets aktörer. En ny slags dokumenthierarki och målstruktur har börjat ta form under 2021, vilket inneburit att regionala styrdokument som reviderats under året kopplats mot RUS och målbilden 2050 och det nya långsiktiga målet samt prioriteringarna. Revideringar av styrdokument mot nya RUS sker även hos andra aktörer och Region Jämtland Härjedalen har varit ett processtöd för aktörerna under året. Ett arbete med en gemensam färdplan mot 2050 initieras 2022, där vi tillsammans med länets aktörer sätter upp riktningen mot vår gemensamma målbild.

Intersektionalitet är något som vi under året medvetet valt att ha fokus på när vi bygger ett nytt strategiska processinriktade arbetssättet. Det innebär att medvetet fundera över vilka som är med i samtalen, ges möjlighet till att komma med inspel och forma arbetet samt bygga de nya strukturerna kring regionalt utvecklingsarbete. Detta gäller också vilka som ska sitta med i arbets-, referens- och styrgrupper. Detta är en prioritering utifrån en lärdom från revideringsprocessen av RUS, där många vittnade om en exkludering av olika slag. Två konkreta exempel på handlingar som lärdomarna resulterat i är att det samiska samhället ser över egen utvecklingsstrategi där arbetet samordnas av stiftelsen Gaaltije. Det tas även fram en handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. Båda dessa kopplar samman med den nya regionala utvecklingsstrategin och målbilden för Jämtlands län 2050.

1.1.2 Utmaningar

- *Beskriv kortfattat vilka utmaningar som har varit särskilt aktuella under året vad gäller ert regionala utvecklingsansvar och genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Hur har dessa utmaningar hanterats?*

Jämtlands län är till ytan stort men befolkningsmässigt litet vilket får konsekvenser när det gäller resurser som beräknas på befolkningsunderlag. Möjligheterna att använda egna medel, skatteintäkter, för att bedriva regional utveckling är för Region Jämtland Härjedalens del klart begränsade. Det innebär att vi ska genomföra samma uppdrag som regioner med mer resurser.

När det gäller det regionala tillväxtarbetet har framför allt pandemin och övergripande styrdokument och intern omorganisering för att bemöta nya arbetssätt varit i fokus under året. Covid-19 är en samhällsutmaning som har fortsatt prägla allas arbete under 2021. Det har påverkat hela samhället även detta år och även de insatser som gjorts under året. Det betyder att flera av våra processer fortsatt till största del har varit digitala, vilket gått bra trots att vissa delar antagligen varit än bättre om de gick att genomföra vid fysiska möten.

Det har även inneburit att en stor del av de tillgängliga personella resurserna har använts för att på olika sätt stödja länets näringsliv (återrapportering 1.2.1).

Utvecklingen i vårt län är mycket beroende av de regionala tillväxtmedlen i statsbudgetens utgiftsområde 19 och fonderna som finns för att förverkliga den europeiska sammanhållningspolitiken. Andra tillgängliga resurser har prioriterats till övergripande långsiktiga styrdokument som arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, program för Smart specialisering samt förberedelserna inför EU:s nästa programperiod med skrivning av regionalt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden, ERUF och förberedelser inför regional handlingsplan för Europeiska socialfonden, ESF+.

Länets befolkning är spridd över ett stort geografiskt område och Region Jämtland Härjedalen kan därför inte nog betona vikten av god och hållbar transportinfrastruktur för vårt regionala och lokala utvecklingsarbete. För länets basindustrier besöksnäring, jord- och skogsbruk samt tillverkningsindustri är god transportinfrastruktur en avgörande förutsättning. Region Jämtland Härjedalen skulle gå så långt som att kalla transportinfrastruktur för en samhällsutmaning i våra glesa strukturer. Tillväxtverket¹ har konstaterat att Jämtland Härjedalen är den enda regionen där brister i infrastrukturen är ett tillväxthinder. Departementets ramtilldelning till den regionala transportplanen är otillräckliga och beräkningsgrunderna måste förändras så att antal kilometer statlig väg. Länet har också i övrigt fått stå tillbaka vad gäller satsningar i den nationella transportplanen. Utbyggnaden av mitträcken på våra europavägar är bara ett exempel. Det är ett stort tryck på transportsystemet kopplat till besöksnäringen. Av länets dryga 600 mil statliga vägar varav en tredjedel är grusvägar. Stora delar av även detta vägnät behöver utvecklas, där också givetvis vidmakthållande och bärighet för tyngre fordon är viktig för näringsens transporter.

Saepmi är en del av Jämtlands län och vi har påbörjat ett arbete med att hitta gemensamma vägar till hållbar regional utveckling. Utifrån hållbar utveckling, intersektionellt- och jämlikhetsperspektiv samt normkritiskt tänkande på utvecklingsarbete har vi börjat se strukturer och utifrån detta utveckla potentiella arbetet med det samiska perspektivet från deras förutsättningar. Det är utmanande då det är ett utforskat område som vi gärna vill utveckla och önskar fortfarande att vi kan bli ett pilotlän i Sverige för att hitta lösningar inom detta.

Det måste finnas utrymme för anpassning av insatser till regionala behov och förutsättningar för att kunna möta de utmaningar som finns, därför måste det finnas utrymme för regionalpolitisk prägel även på den nationella styrningen.

1.2 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

1.2.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

Observera att kommersiell service redovisas separat under 1.2.2.

¹ <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/lansuppdela-statistik/jamtland.html?chartCollection=22>

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd som ni har arbetat med under året.

Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer: Ja ☒ Nej ☐

God samhällsplanering: Ja ☒ Nej ☐

God tillgång till kommersiell och offentlig service: Ja ☒ Nej ☐

- Beskriv kortfattat hur arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

- Beskriv kortfattat hur arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.
- Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns- och landsgränser.
- Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Jämtland är ett attraktivt län med många platsbundna fördelar och "livsstilsinflyttarna" är många då möjligheten till platsobundenhet ökar och medverkar till att fler väljer att bosätta sig i länet. För att stärka förutsättningarna kring attraktiva livsmiljöer, har ett stärkt samarbete mellan regional- och kommunal samhällsplanering börjat ta form. Även här har arbetssättet varit mer processinriktat för att hitta samhandling mellan kommunal översiktsplanering och länsstyrelsens samhällsbyggnadsplan för att bygga det rumsliga perspektivet i den regionala utvecklingsstrategin.

Eftersom attraktiva livsmiljöer är väldigt kopplade till lokal utveckling, har LEADER-områdena varit nära kopplade till revideringen av regionala utvecklingsstrategin. En utmaning med LEADER är medfinansieringen där förordningarna kring 1:1 regionala tillväxtåtgärder innebär att de inte kan användas till medfinansiering vilket kraftigt försvårar möjligheten att bidra med medel i den omfattning som efterfrågas-

Trots stora möjligheter och potential i att öka vår attraktions- och konkurrenskraft, ser vi med stor oro på att tillgängligheten till länet minskar med färre avgångar på flyget, att restiderna med tåg idag är längre än tidigare samt att hastigheterna på våra långa och viktiga vägstråk, europavägarna E45 och E14, sänks, med försämrad tillgänglighet och minskade arbetsmarknadsregioner som följd. Detta är mycket bekymmersamt för den

regionala utvecklingen. Mitträckesutbyggnaden på det nationella vägnätet är i stort sett klar i södra Sverige och behöver snarast komma igång även i Jämtland Härjedalen.

Region Jämtland Härjedalen kan inte nog betona vikten av åtgärder i transportinfrastrukturen för den regionala och lokala utvecklingen och tillväxten. Det är ett stort tryck på transportsystemet kopplat till besöksnäringens säsonger. För länets basnäringar besöksnäring, jord- och skogsbruk samt tillverkningsindustri är transportinfrastrukturen en avgörande förutsättning. Möjligheter till snabba och effektiva transporter är viktigt för den fortsatta attraktiviteten och tillväxten. Ramtilldelningen till länstransportplanen är landets näst minsta (bara Gotland har mindre) trots att länet ligger nästan i topp på antal mil statlig väg. Beräkningsgrunderna bör förändras så att antal kilometer räknas in vid fördelning av resurser. En tredjedel av vägnätet består dessutom av grusvägar. En stor del av länets vägar är byggda för många år sedan och är i stort behov av upprustning och utveckling. Under året har vägprojekt som planerats under många år kunnat färdigställas. Det handlar om reinvesteringar såsom byte av broar, men även kurvrätningar och breddningar samt beläggning av viktiga vägstråk. Detta motsvarar dock en liten del av länets behov.

Region Jämtland Härjedalen är medfinansierad med tillväxtmedel via anslag 1:1 regionala tillväxtåtgärder i ett viktigt projekt för omställning av flyget. Projektet Green Flyway är ett Interreg-projekt tillsammans Norge som syftar till att upprätta en testarena för el-flyg och drönare mellan Sverige och Norge. Projektet har engagerat ett flertal betydande aktörer inom flygbranschen och även de statliga transportmyndigheterna på båda sidorna av gränsen samt även tekniska universitetet i Trondheim NTNU/Sintef och Mittuniversitet i Sverige.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Projektet "En attraktiv region"	Prioritering RUS: <ul style="list-style-type: none"> Hela länet Hållbar utveckling Smart specialisering, kompetensförsörjning 	Ett proaktivt inflyttningsarbete kommer att utföras via arbetssättet Talent Attraction Management. Metoden syftar till att genom fyra faser länka samman inflyttare, arbetsgivare och offentliga aktörer. Faserna är: Attrahera talang Välkomna talang Integrera talang Stärkt varumärke Mål i Jämtland Härjedalen: <ul style="list-style-type: none"> 400 hushåll väljer Jämtland Härjedalen som boplat 200 företag får tillgång till arbetskraft 	Projektets målsättning är att skapa en väl fungerande samverkansplattform mellan deltagande organisationer, vilket saknas inom detta område. Utöver det ska projektet marknadsföra länets arbetsmarknad vilket ska resultera i att människor väljer att flytta till vår region. Förmågan att kombinera mjuka värden (goda livsmiljöer, bra livskvalité) med hårda värden (ekonomi, arbete, investeringar) ökar och skapar en stark kombination som ökar länets konkurrenskraft.
Projektet Stolpe in för stad och land	Prioritering RUS: <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling, 	I projektet genomförs aktiviteter och ett intensivt arbete för att få en väl utbredd	Laddplatser har byggts i Strömsund, Hede och Bräcke

	<p>grön omställning</p> <ul style="list-style-type: none"> 	<p>laddinfrastruktur i länet. Utifrån en kartläggning av var behoven finns har arbetet riktats in på att sammanföra aktörer och driva process för att etablera laddplatser. Det kan handla om att arrangera möten mellan aktörer, men även att hjälpa till att söka finansiering.</p>	
<p>Processer kopplade till RUS och kommunala översiktsplaner</p>	<p>Prioritering RUS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling, Hela länet 	<p>En bättre sammankoppling mellan RUS och kommunala ÖP.</p> <p>Processarbete med 3 av länets 8 kommuner gällande revideringar av översiktsplaner.</p>	<p>Ett rumsligt perspektiv på RUS med lokal förankring. En samhällsplanering som utgår från det lokala men bygger det regionala och mot den gemensamma målbilden i RUS.</p>
<p>Projektet dRural</p> <p>Flera regionala aktörer deltar i projektet för att skapa en så bred helhetslösning som möjligt, däribland Krokoms kommun, Jämtkraft, Peak Innovation, Torsta AB, samt Mittuniversitetet. Region Jämtland Härjedalen har uppdraget att koordinera projektet i länet.)</p>	<p>Prioritering RUS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering, digitala lösningar och digital transformation som verktyg för industriell omvandling och nya affärsmodeller. 	<p>Projektet syftar till att utveckla, implementera och utvärdera en digital lösning – i form av en marknadsplats – som levererar många olika tjänster till invånare i gles- och landsbygd via en och samma portal. Tjänster inom hälso- och sjukvård samt omsorg, energisektorn, skogsindustrin och småskaliga tjänsteföretag är exempel på vad som kommer att finnas inom ramen för marknadsplatsen.</p> <p>Utöver Sveriges deltagande i dRural kommer plattformen att testas i Kroatien, Spanien och Nederländerna. Alla utsedda parter och europeiska länder har olika former av utmaningar för boende och företag i gles- och landsbygd.</p>	<p>Ökade affärsmöjligheter för företag och en enklare tillvaro för boende i glesbygd.</p> <p>Detta skapar nya förutsättningar för att bygga attraktivitet och konkurrenskraft i glesa strukturer vilket går i linje med både RUS och S3 och bemöter samhällsutmaningar såsom demografi och långa avstånd.</p>
<p>Interreg-projektet GreenFlyway, testarena för el-flyg och drönare.</p>	<p>Prioritering RUS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling, grön omställning Smart specialisering, industriell omvandling <p>Interreg Insatsområde: Hållbara transporter. Specifikt mål: Öka gränsöverskridande rörligheten med koldioxidsnåla transporter.</p>	<p>Bibehålla eller öka tillgängligheten genom hållbara och klimatneutrala transporter.</p>	<p>Projektet bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling av flyget samt till samverkan och utveckling mellan Sverige och Norge. Resultatet kommer att kunna bidra till långsiktigt hållbara transportlösningar.</p>

1.2.2 Kommersiell service

- Beskriv kortfattat hur arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service i serviceglesa områden har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

- Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service i serviceglesa områden. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns- och landsgränser.
- Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Region Jämtland Härjedalen är aktiv i arbetet med det Regionala serviceprogrammet och ser kommersiell service som en viktig grundläggande förutsättning för utveckling i hela vårt territorium. Samverkansforumet Service-Z där alla länets kommuner, Region Jämtland Härjedalen samt Länsstyrelsen Jämtlands län ingår träffas regelbundet och är en mycket viktig del i arbetet med att stödja aktörer som bedriver kommersiell service. Region Jämtland Härjedalen har deltagit tillsammans med Länsstyrelsen Jämtlands län i Tillväxtverkets arbete med att utvärdera och planera för ett nytt Regionalt serviceprogram. Arbetet med ett nytt Regionalt Serviceprogram 2022-2030 har påbörjats.

En av länets största utmaningar är dess glesa strukturer och planering av grundläggande service är avgörande för att möjliggöra för utveckling i hela länets geografi. En stor utmaning under pandemin har varit att behålla kontakten med våra servicegivare i länet då fysiska möten inte varit möjliga.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Arbete med Service-Z, Arbetsgrupp med kommunernas landsbygdsutvecklare	Prioritering RUS: <ul style="list-style-type: none"> Hela länet Hållbarhet Smart specialisering 	Mycket god kontakt mellan Region Jämtland Härjedalen, länets kommuner, länsstyrelsen och de kommersiella aktörerna.	Arbetet med att stödja de små butikerna på landsbygden både på lång och kort sikt fungerar mycket bra
Samarbete med Länsstyrelsen angående landsbygdsprogrammet	Prioritering RUS <ul style="list-style-type: none"> Hela länet Hållbar utveckling Smart specialisering 	Att säkerställa att insatser för kommersiell service finns med under övergångsåren 2021-2022. Region Jämtland Härjedalen har varit med i arbetet med framförallt övergångsåren i nya landsbygdsprogrammet.	Säkerställa att Kommersiell service finns med även i nästa programperiod.
Samarbete med Tillväxtverket	Prioritering RUS	En möjlighet att föra fram de	Säkerställa att arbetet med

om framtagande metodstöd till RSP 2022-2030	<ul style="list-style-type: none"> Hela länet Hållbar utveckling Smart specialisering 	utmaningar som länet har och att RSP 2022-2030 blir ett användbart dokument	kommersiell service blir synlig för hela organisationen och att RSP är en del av genomförandet mot den gemensamma målbilden i RUS.
Digital träff med handlare tillsammans med de fyra nordligaste länen	Prioritering RUS <ul style="list-style-type: none"> Hela länet Hållbar utveckling 	Ett försök att hålla kontakten med handlare trots att fysisk kontakt inte är möjlig.	Ett stärkt samarbete med de fyra nordligaste länen både vad gäller tjänstemän och handlare.

1.2.3 Tidigare insatser inom ramen för arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd som har gett resultat under året

Om möjligt – ge exempel på insatser som genomförts tidigare år men som gett resultat under 2021. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Namn på insats och kort beskrivning	Vilka resultat har uppnåtts? <i>Ange om resultatbeskrivningen baseras på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.</i>
Projekt Regionala processer för serviceutveckling i Jämtland Härjedalen	En egen bedömning är att det har blivit ett bestående resultat utifrån vad som arbetades med inom projektet. Arbetet fortgår efter projekttidens slut.
Revideringen av regionala utvecklingsstrategin och kunskapsunderlag som togs fram, i kombination med processarbete	Det samiska samhällets utveckling och förutsättningar mer involverade i arbetet med Regional utveckling (Processuppföljning)
Revideringen av regionala utvecklingsstrategin och kunskapsunderlag som togs fram, i kombination med processarbete	Andra organisationers strategier är under revideringar och kopplas samman med den gemensamma målbilden i RUS (Processuppföljning)

1.3 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

1.3.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området kompetensförsörjning och kompetensutveckling som ni har arbetat med under året.

Väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande: Ja ☒ Nej ☐

Utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete: Ja ☒ Nej ☐

- Beskriv kortfattat hur arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling har bedrivits under året.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Observera! Redovisningen av denna punkt ska innehålla uppgifter om det arbete som har bedrivits utöver fokusområdena validering, regionalt yrkesvux, etablering av lärcentrum samt analyser och prognoser.

Under året har en plan för regional kompetensförsörjning arbetats fram tillsammans med olika aktörer i länet med olika perspektiv och uppdrag gällande kompetensförsörjning. Samverkan gällande kompetensförsörjning på regional nivå är organiserad i en ledningsgrupp som består av representanter från Region Jämtland Härjedalen, Arbetsförmedlingen, Mittuniversitetet, Samling Näringsliv, Handelskammaren, Jämtlands Gymnasieförbund och folkhögskolorna. Här finns även företrädare från kommunerna: representanter ur regionala nätverk för chefer inom vuxenutbildning och Lärcentrum, respektive för tillväxt- och näringslivschefer.

Planen innehåller fyra fokusområden och ett 20-tal insatser som identifierats som viktiga för att möta utmaningar som länet står inför när det kommer till att klara kompetensförsörjningen. Planen är en konkretisering av såväl den nationella strategin för hållbar utveckling som den regionala utvecklingsstrategin. Planen har även förankrats och godkänts politiskt. Hållbarhet är integrerat i planen, i synnerhet ekonomisk och social hållbarhet. Utpekade fokus och insatsområden adresserar i första hand tre av Agenda 2030 målen; mål 4 God utbildning till alla, mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt och mål 10 Minskad ojämlikhet.

Den ledningsgrupp för regional kompetensförsörjning som finns i länet har spelat en viktig roll vid framtagande av planen och aktörerna som ingår här kommer inte minst spela en central roll för genomförande av planen. Kompetensförsörjning kräver samverkan mellan många aktörer/nivåer och utveckling behöver ske på flera olika fronter för att lösas. Den plan som nu finns framtagen och som aktörerna gemensamt arbetar utifrån syftar till att skapa en bättre helhetssyn och ökade möjligheter till synergier och gemensamma stegförflyttningar i den riktning som krävs för länets utveckling. Arbetet med planen tillsammans med utvecklingen av struktur för samverkan genom översyn och förtydligande av roller och förväntningar på såväl regionen som andra samarbetsaktörer har bidragit till att förbättra förutsättningarna för det fortsatta genomförandet av frågor som kan hanteras på den regionala nivån. Dock ägs många centrala förutsättningsskapande delar gällande kompetensförsörjning på den nationella nivån. Några identifierade utmaningar som på den nationella nivån förfogar över och som påverkar det regionala kompetensförsörjningsarbetet redogörs delvis för nedan under avsnitt om utmaningar

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.*

Framtagen plan syftar till att möta utmaningar gällande kompetensförsörjning som i sin tur är tätt sammanlänkad med andra samhällsutmaningar som exempelvis demografiska förändringar, socioekonomi, social sammanhållning och teknisk utveckling.

- *Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns- och landsgränser.*

I arbetet med plan för regional kompetensförsörjning har inomregionala skillnader särskilt beaktats då det ligger som en prioriterade målsättning för den regionala tillväxtpolitiken i länet.

Tidigare genomförd näringslivsundersökning med fokus på kompetens och utvecklingsbehov hos företagen i länet har tillsammans med annan framtagna statistik (exempelvis socioekonomisk analys) synliggjort många av de inomregionala skillnader som finns. Det har också blivit påtagligt att förutsättningarna för kommunerna att arbeta vidare med lokala insatser utifrån de behov som framkommit i näringslivsundersökningen varierar. Det faktum att många av såväl medborgarna som företagen upplevs ha begränsad tillgång till stöd (via exempelvis Arbetsförmedlingen) och till ett funktionellt utbildningsutbud/utbildningsmöjligheter är påtagligt. Arbetet har tydliggjort och drivit på incitamenten för att vidareutveckla Lärcentra som potential för att tillgängliggöra utbildning och utveckling lokalt. Det föreligger dock en påtaglig utmaning för kommuner att långsiktigt investera i en sådan struktur då finansieringen från staten är alltför kortsiktig och ryckig. Det faktum att flera av kommunerna i länet har påtagliga svårigheter att få en ekonomi i balans, medför svårigheter för kommuner att långsiktigt investera i utveckling när lagstadgad verksamhet måste prioriteras. Här behöver den nationella nivån kliva in och tydligare kompensera i framförallt glesa miljöer där utmaningarna kring kompetensförsörjning och kompetensutveckling är och kommer bli alltmer utmanande med tiden.

I en region som utgörs av i huvudsak gles- och landsbygdskommuner och där flera också utpekats som socioekonomiskt utsatta skulle det förutom stöd till kommuner också behövas mer riktat stöd till regionen för att kunna erbjuda ett extra kompensatoriskt stöd/kompetens i strategiska utvecklingsfrågor. Reformerings av Arbetsförmedlingen som innebär försämrade närvaro och samverkan lokalt gör att de kompensatoriska behoven ökar ytterligare. Under utmaningar beskrivs detta närmare.

- *Beskriv kortfattat eventuella utmaningar i arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling.*

Otydlighet från nationell nivå under året är kring fortsatta uppdrag till regionerna gällande regional kompetensförsörjning har dessvärre bidragit till viss osäkerhet och avvaktan i vissa utvecklingsprocesser. Att långsiktigt och uthålligt fortsätta driva all utveckling inom regionalt kompetensförsörjningsarbete när tillförda resurser från den nationella nivån helt saknats och de egna resurserna för kompetensförsörjning är begränsade har varit och är fortsatt utmanande.

Likväl finns från nationell nivå fortsatt uttalade förväntansbilder på regionerna avseende kompetensförsörjningsarbete. I samverkan gentemot den nationella nivån, myndigheter etc behövs hög grad av medvetenhet om att regionernas förutsättningar skiljer sig väsentligt åt, inte minst resursmässigt. De ojämlika förutsättningarna för regionerna att bedriva arbetet medför därmed utmaningar att möta förväntansbilder både lokalt, regionalt och nationellt. För att säkra en lägstanivå bör en ökad differentiering ske både vad gäller resurser och tillgång till stöd.

I mindre regioner med begränsad egen utvecklingskapacitet finns i regel också ytterligare utmaningar då även kommuner och andra aktörer har begränsade utvecklingsresurser, något som i sin tur medför ett ännu mer eftersatt behov av utveckling. För att kompensera för detta skulle regionen i många avseenden därmed behöva axla en ännu större utvecklingsroll än vad som är möjligt idag.

Länets näringsliv präglas av en företagsstruktur med en mycket stor andel en- och fåmansföretag. Det innebär att väldigt få företag har egna resurser och förutsättningar för att jobba långsiktigt med framtidsfrågor såsom kompetensförsörjning och strategiska rekryteringar. Samtidigt står dessa företag för en betydande del av länets alla arbetsställen, tillväxt och skatteintäkter. Det är därför viktigt och prioriterat att erbjuda stöd och hjälp för dessa företag, både när det gäller konkreta och aktuella insatser såsom rekrytering men också kompetensförsörjningsfrågor av mer strategisk och framtåsyftande karaktär. Även här krävs regionala och lokala strukturer som kan kompensera för företagens brist på tex HR- eller analysresurser.

Kortsiktighet i finansiering från statens sida vad gäller riktade statsbidrag från Skolverket till kommunerna för såväl yrkesvux, etablering av Lärcentrum som validering är en försvårande faktor för mer stabil och hållbar utveckling inom områden som skulle kunna ha långsiktigt positiva effekter för kompetensförsörjningen i länet. Skolverkets i vissa avseenden snäva och kortsiktiga fokus i utlysningar försvårar för kommuner att långsiktigt satsa och investera inte minst i infrastruktur som är nödvändig för en fungerande kompetensförsörjning i länet. Avsaknad av ett långsiktigt och pluralistiskt perspektiv i utvecklingen hämmar det strategiska arbetet och samverkan med andra intressenter och avnämare. Detta hämmar det regionala kompetensförsörjningsarbetet som är beroende av mer långsiktiga satsningar.

Arbetsförmedlingens reformering har medfört en rad förändringar som i flera delar medfört negativa effekter för såväl individer som arbetsgivare. Spelplanen för samverkan mellan olika aktörer på lokal och regional nivå i viktiga gemensamma frågor har också blivit märkbart otydligare. Den minskade lokala närvaron för Arbetsförmedlingen har inneburit en försvårande omständighet för kompetensförsörjningen, inte minst i glesbygdskommunerna. Förutsättningarna för samverkan med Arbetsförmedlingen har försämrats, i synnerhet när det gäller direkt samarbete och matchning mellan AF, kommuner och kompletterande aktörer kring insatser och individer. Reformeringen har också medfört en otydlighet vad gäller AF's fortsatta roll i det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Regionalt har reformeringen så här långt inneburit en förlust vad gäller tillgång till regional sakkompetens i arbetet med prognoser och underlag. Underlagen har tidigare utgjort en viktig del i den sammanvägda analys som gjorts kring länets kompetensförsörjning. Möjligheterna till aktiv samverkan kring bl a arbetsgivarnas behov har också begränsats då reformeringens primära fokus ligger på individer. I ett län som domineras av små företag är behovet av arbetsgivarstöd än större. Viktiga framgångsfaktorer som skräddarsydda lösningar via exempelvis arbetsmarknadspolitiska projekt som möjliggjort fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommuner med utgångspunkt i arbetsgivarnas behov av kompetens monteras nu ned. Anpassat stöd för att möjliggöra en bra matchning mellan individ/arbetsgivare och en långsiktigt hållbar inkludering är på väg att försvinna. Fungerande samverkansmodeller, processer och relationer som byggts upp över lång tid och som i hög grad bidragit till länets jämförelsevis

låga arbetslöshet samtidigt som arbetsgivares behov av kompetens kunnat mötas rivs sönder. Centralstyrningen av Arbetsförmedlingen överlag inverkar tyvärr många gånger negativt på det som byggts upp i samverkan regionalt/lokalt. Region Jämtland Härjedalen efterfrågar därför en större möjlighet för myndigheten att utforma regionala lösningar.

En annan central utmaning som i hög grad påverkar förutsättningarna att driva utveckling inom kompetensförsörjningsområdet är möjligheterna att nyttja Europeiska socialfonden på ett pragmatiskt och funktionellt sätt kopplat till de behov som finns i regionen. Här sätter vi som region ett stort hopp till kommande programperiod, inte minst kopplat till de gleshetsmedel som förhoppningsvis ger bättre möjligheter att utveckla många av de förutsättningsskapande delar som saknas eller är bristfälliga. Mot bakgrund av tidigare historik på området, finns dock en uttalad motvilja hos många aktörer i länet att söka medel ur fonden. Ibland mot bakgrund av att kapacitet saknas, men också mot bakgrund av en upplevd krånglighet och att nyttoskapandet inte bedöms tillräckligt stort. Det finns en uttalad upplevelse hos många aktörer kring avsaknad av likvärdighet i hur olika ESF-råd hanterar exempelvis mobilisering och utlysningar. Under året har problem kring detta lyfts vid flertalet tillfällen, då utlysningar gång på gång efterfrågats men ej kommit till stånd. Upplevelsen är att förutsättningarna skiljer sig åt, i hur de olika ESF-råden tolkar, mobiliserar och samverkar med bl a regionalt utvecklingsansvariga gällande utlysningar och lärande. Att en likvärdighet saknas, framgår också av ESF-rådets utvärderingar av föregående programperiod. I Mellersta Norrland har samspelet med det regionala ESF-rådet inte upplevts varit tillräckligt pragmatiskt och möjligheterna att få ut medel där de behövs som mest har därmed varit begränsade. Inför nästa programperiod är det av stor vikt att det sker en förändring här, så att dessa medel blir användbara i en region med stora behov men få aktörer med tillräcklig utvecklingskapacitet.

Det faktum att det nationella programmet sorterar under arbetsmarknadsdepartementet och i första hand till arbetsmarknadspolitiken område och inte till andra angränsande områden riskerar ge upphov till alltför smal tolkningsram och fokus i förhållande till hur behoven ser ut ute i landet. Inför kommande programperiod är det av yttersta vikt att de regionala handlingsplanerna verkligen får den potential de skulle kunna ha för den regionala utvecklingen, inte minst för att lösa utmaningar kopplat till kompetensförsörjning och livslångt lärande. För att det ska få effekt i praktiken efterfrågar Region Jämtland Härjedalen att frågan om medfinansieringsgrad och ökad likvärdighet i tolkning och nyttjande ses över för att förbättra möjligheterna över hela landet.

1.3.2 Mål för kompetensförsörjningsarbetet

- Beskriv kortfattat vilka mål som har tagits fram för arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Beskriv även hur ni arbetar med att följa upp målen.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Under året har en plan för det regionala kompetensförsörjningsarbetet tagits fram. Se tidigare avsnitt. I planen har fyra fokusområden pekats ut. Den övergripande långsiktiga målsättningen för det gemensamma arbetet är att länets medborgare, företag och

organisationer har goda förutsättningar och rätt kompetens för att möta framtiden på ett hållbart sätt.

För att åstadkomma detta behöver länets aktörer tillsammans verka för så goda förutsättningar som möjligt för att:

- Dimensionering och planering av utbildningssystemet och antalet utbildade ska svara väl mot arbetsmarknadens behov på kort, medellång och lång sikt
- Livslångt lärande blir en naturlig del av arbetslivet och att tillgängligheten till ett behovsanpassat utbud ökar i hela länet
- Länets livsmiljö och arbetsgivare lyckas attrahera, behålla och vidareutveckla den kompetens och de talanger som krävs för att länet ska fortsätta utvecklas
- Medborgare, företag och organisationer klarar strukturomvandlingen på ett hållbart, effektivt och konkurrensmässigt fördelaktigt sätt

Hållbarhetsperspektivet genomsyrar alla delar av det gemensamma arbetet. De Agenda 2030 mål som har särskild betydelse för genomförandet av nuvarande planperiod, 4, 8, 10.

Uppföljning i form av lämpliga indikatorer att följa över tid behöver utvecklas, det är svårt att följa då samband är komplexa och svåra att enkelt härleda. Region Jämtland Härjedalen följer upp genomförda insatser och har för avsikt att utvärdera nytta av genomfört utvecklingsarbete. Då detta är ett komplext och svårsmätbart område finns anledning att den nationella nivån bidrar med stöd i detta arbete.

- *Har ni en politiskt fastställd strategi och/eller handlingsplan specifikt för kompetensförsörjning?*
Ja ☒ Nej ☐

1.3.3 Insatser utifrån framtagna analyser och prognoser

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med analyser och prognoser har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med.*

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Den näringslivsundersökning som genomfördes tillsammans med kommunernas näringslivskontor i slutet av 2020 har medfört en rad olika insatser både på lokal och regional nivå under 2021. Undersökningen bygger på telefonintervjuer med mer än 1600 företag i länet, med tonvikt på små företag vars röster och behov vanligtvis inte framkommer i myndigheters prognosunderlag.

Även andra underlag med kort/medellångt fokus har efterhand lyfts in för att ge en kompletterade bild av behov. Det faktum att Arbetsförmedlingen ej kunnat tillhandha uppdaterade bristyrkesunderlag på regional nivå har medfört vissa svårigheter. En grov inventering av behov av kompetens inom offentlig sektor har istället fått göras i samarbete med HR-chefer inom bla kommun- och regionsektorn. Dock saknas tillräckliga resurser för att kunna göra fördjupade analyser, dialoger och insatser i den omfattning som skulle önskas.

Förstärkta resurser via Tillväxtverket som under 2020 möjliggjorde en skjuts framåt i arbetet har under året saknats och därmed påverkat arbetet under året. Samverkande parter lyfter värdet av att återkommande genomföra regionalt nedbrutna och anpassade undersökningar med tydligt arbetsgivarfokus.

Arbetet med att utveckla användbara underlag och prognoser är under fortsatt utveckling, deltagandet i Reglabs Lärprojekt har bidragit till viktig inspiration och utveckling samt till nya kontaktytor inom området.

Näringslivundersökningen har bidragit till förbättrade möjligheter till stärkt samverkan mellan näringsliv och utbildning. Utifrån undersökning och andra underlag har bla informationsspridning och dialog skett med Jämtlands gymnasieförbund, Arbetsförmedlingen, Handelskammaren och andra företagsfrämjande organisationer, kommuner etc.

Underlaget har också använts som direkt input till bla planering och dimensionering av yrkesvux och gymnasieutbildning, vid arbetsmarknadsevent för studie och yrkesvägledare i länet samt som regional input till Myndigheten för yrkeshögskolan mm.

1.3.4 Validering på regional nivå

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med validering har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med.*

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Regionen har sedan maj deltagit i det nationella projektet Valideringslyft som Myndigheten för yrkeshögskolan projektleder. Utvecklingsarbetet har skett via kunskapshöjande workshops inom olika valideringsområden. Regionen har deltagit i flertalet workshops vilket bidragit till ökad kunskap om hur validering genomförs inom bland annat vuxenutbildning, yrkeshögskola, universitet, bransch, folkbildning mm.

På regional nivå har projektet haft ett nära samarbete med framförallt Vård- och omsorgscollege, däribland pågående ESF-projekt – VOV (validering inom vård och omsorg). Rektorer, lärare, utbildare och studie- och yrkesvägledare i länet har deltagit i workshop och fått en överblick i validering inom vård- och omsorg. De har även fått en utbildningsdag i användning av konkret metodmaterial för validering. Genomförda workshopar har i flera avseenden visat på hur validering kan bidra till viktiga hållbarhetsperspektiv, både ekonomiskt och socialt.

En kunskapsbas gällande validering har stärkts i och med medverkan i Valideringslyft, dock i första hand för enskilda individer eller inom avgränsade områden.

Förslag på fortsatta insatser att utveckla har påbörjat identifieras med utgångspunkt i det analysverktyg som Myndigheten för yrkeshögskolan tagit fram. De långsiktiga förutsättningarna att arbeta vidare med frågan på regional nivå saknas dock fortsatt. Någon

regional struktur för validering är långt borta i Jämtlands län, då en mängd behov och utmaningar konkurrerar om de begränsade resurser för utveckling som finns att tillgå. Bedömningen är att validering behöver ske i sammanhang där det kan ge konkret nytta och effekt. Alltför generella satsningar på validering bedöms inte tillföra det regionala kompetensförsörjningsarbetet tillräcklig nytta. Den nationella nivån har fortsatt ett viktigt arbete att göra för att validering ska uppnå sin fulla potential.

1.3.5 Regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning

- Beskriv kortfattat hur arbetet med yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Region Jämtland Härjedalen har, via uppdrag från kommunerna, sedan flera år tillbaka haft en samordningsfunktion för kommunal vuxenutbildning och Yrkesvux i länets samtliga åtta kommuner. Det innebär bla att regionen sammankallar och leder ett länsnätverk av yrkesvuxrektorer. Nätverket för dialog med företrädare för arbetsmarknaden för att kartlägga utbildningsbehoven. Några exempel på aktörer är IUC Z-group, Fastighetsbranschen, Skog YZ, Samling Näringsliv, Visita, Näringslivskontoren och Arbetsförmedlingen. Dialog förs också med Jämtlands gymnasieförbund och Mittuniversitetet, bla gällande utbildningsutbud och volymer. Arbetet med underlag och prognoser, som beskrivs under tidigare avsnitt, utgör viktig input till den gemensamma ansökan gällande statsbidraget för yrkesvux som samordnas för samtliga kommuner i länet.

Den näringslivsundersökning som genomförts tillsammans med kommunernas näringslivskontor har utgjort ett viktigt underlag tillsammans med andra underlag från tex Arbetsförmedlingen, SCB, Skolverket och UKÄ. Utifrån detta sammanställs en gemensam ansökan av statsbidrag Yrkesvux för samtliga kommuner. För ett kunna erbjuda ett likvärdigt utbud av Yrkesvux i länet sker en samordning så att alla kommuner kan ta del av utbildningar som upphandlas av länets största kommun, Östersunds kommun. Geografiska avstånd och långa restider medför dock att tillgängligheten i praktiken blir något begränsad i delar av länet. Ett stort fokus ligger mot bakgrund av det på utveckling av olika former för fjärr- och distanslösningar. Dels för att minimera resande och därmed minska miljöbelastningen men inte minst i syfte att tillgängliggöra utbildning för så många som möjligt. Att vuxenutbildning erbjuds i former och på platser som gör att hela befolkningen får förbättrad tillgång till den bidrar till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i länet.

1.3.6 Etablering av lärcentrum

- Beskriv kortfattat hur arbetet med etablering av lärcentrum har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Det finns ett Lärcentrum samtliga åtta kommuner sedan 2001. Fokus har under året legat på att utveckla verksamheten och etablera en större samverkan med det lokala näringslivet, och andra avnämare. Samverkan sker med respektive kommun och olika relevanta förvaltningar/enheter som tex näringslivskontoren men också direkt med företag och branschrepresentanter.

Under året har satsningen från 2020 när det gäller särskilt pedagogiskt stöd och studiecoachning fortsatt. Satsningen syftar till att öka tillgången och genomströmningen för personer som annars riskerar avbrott eller underkända studieresultat. Behovet av stöd och handledning har om möjligt varit ännu större under pandemin med en högre andel distansstudier, insatserna har därmed varit till extra stor nytta här. Samverkan med Mittuniversitetet har stärkts i syfte att hitta former för att genom Lärcentrum kunna skapa förutsättningar för högre studier, utanför campusorterna. Det handlar dels om att erbjuda studieservice för distansstudenter, dels s.k decentraliserad utbildning. I slutet av 2021 påbörjades ett arbete med att etablera två nya Lärcentrum, i Ragunda respektive Strömsunds kommuner. Lärcentrum finns redan på huvudorterna men de stora geografiska avstånden i dessa kommuner gör att det finns behov och underlag för ytterligare Lärcentrum. Statsbidrag från Skolverket har sökts för att kunna realisera detta. Statsbidraget utformning innebär dock begränsningar, se under avsnittet utmaningar.

Att det finns ett Lärcentrum i varje kommun (och förhoppningsvis snart ytterligare två) ökar närheten till medborgarna. Via Lärcentrum ges tillgång till ett större utbildningsutbud och/eller hjälp att fullfölja sina studier. Lärcentrum bidrar till social hållbarhet genom att erbjuda möjligheter till utbildning och det livslånga lärandet. Ett aktivt arbete sker också med olika former för fjärr- och distanslösningar för att minska resandet och miljöpåverkan. Arbetet kan tydligast kopplas till Agenda 2030 mål 4 God utbildning till alla och 10 Minskad ojämlikhet i viss mån genom förbättrade möjligheter att ta del av utbildning även i lands- och glesbygd.

1.3.7 Insatser – kompetensförsörjning och kompetensutveckling

- *Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.*

De insatser som genomförts under året redogörs i första hand för under tidigare avsnitt eller i samband med rapportering från föregående år. Någon ny förstärkt finansiering via externa medel eller 1:1 medel har inte skett under året.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Framtidens kompetensförsörjning kopplat till länets Smarta specialisering	Bidrar till mål inom RUS: <ul style="list-style-type: none"> • Hållbar utveckling • Smart specialisering, industriell omvandling genom 	Workshops med länets aktörer i de fyra olika styrkeområdena inom Smart specialisering	Uppbyggnad av kunskap kring vad transformationen och omställningen gentemot 2050 innebär för länets

	grön omställning och digital transformation. Att bli mer proaktiva kring vilka kompetensbehov som den industriella omvandlingen i Jämtlands län för med sig. Drivkrafter såsom hållbarhet, digitalisering, cirkulär ekonomi, grön omställning och social hållbarhet bygger grunden för framtidens affärsmodeller.		styrkeområden och dess industriella omvandling. För att proaktivt arbeta med framtidens kompetensförsörjning och därmed länets gemensamma målbild 2050
Se projektet "En attraktiv region", se återslagrapportering 1.2.1.			

1.3.8 Tidigare insatser inom ramen för arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling som har gett resultat under året

- Om möjligt – ge exempel på insatser som genomförts tidigare år men som gett resultat under 2021. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Namn på insats och kort beskrivning	Vilka resultat har uppnåtts? Ange om resultatbeskrivningen baseras på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.
Näringslivsundersökning med fokus på kompetens och utvecklingsbehov hos över 1600 företag i länet. Skedde i samarbete med samtliga kommuner i länet under hösten/vintern 2020.	Enligt egen bedömning bidragit till fördjupad och mer konkret samverkan mellan utbildning och näringsliv, bla genom gemensamma insatser kring lärlingsupplägg mm.

1.4 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

1.4.1 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande som ni har arbetat med under året.

Omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering: Ja ☒ Nej ☐

En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi: Ja ☒ Nej ☐

Tillvarata digitaliseringens möjligheter: Ja ☒ Nej ☐

Ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerande kapitalförsörjning: Ja ☒ Nej ☐

Internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export: Ja ☒ Nej ☐

- Beskriv kortfattat hur arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

Arbetet med Smart specialisering är ett prioriterat arbetssätt för att driva innovation och förnyelse inom tillväxtuppdraget och under 2021 har arbetet med länets Program för Smart Specialisering fortsatt genom ett aktörsdrivet processbaserat strategiskt arbetssätt. Programmet antogs politiskt i november 2020 och året inleddes med att det inom organisationen utsågs processledare för de fyra styrkeområdena:

- Hållbar Energi
- Upplevelser
- Digitala lösningar
- Jord, skog och vatten

Under året har procesledarna i respektive styrkeområde tillsammans i samverkan med länets aktörer fortsatt att utforska och driva arbetet framåt genom att tillsammans påbörja arbetet med att ta fram handlingsplaner för varje styrkeområde. En vision för varje styrkeområde inledde arbetet med handlingsplaner, visionen sträcker sig till 2030 och är kopplad både mot RUS och målbilden 2050 och till styrkeområdets särskilda förutsättningar till tillväxt och utveckling genom de drivkrafter för industriell omvandling som idag handlar om hållbarhet genom grön omställning, digitalisering och social sammanhållning. Arbetet har sedan gått mer till att identifiera flaskhalsar i innovationssystemet, utifrån styrkeområdets utmaningar och behov av att identifiera prioriterade insatser. Handlingsplanerna kommer inte att beslutas politiskt då de kontinuerligt kommer att ses över tillsammans med aktörerna. Handlingsplanerna kommer däremot att vara vägledande i regionala utvecklingspolitiska beslut gällande inriktningen på det hållbara regionala utvecklingsarbetet i Region Jämtland Härjedalen.

Arbetssättet kring Smart Specialisering är nytt för regionen, det är ett utforskande arbetssätt som genomförs tillsammans med länets aktörer. Det gör att det har varit en utmaning att navigera i vad som ska göras och på vilket sätt samt rollfördelning mellan regionen och länets aktörer. Med anledning av detta har WSP genomfört en förstudie, medfinansierad från anslag 1:1 och ERUF, i syfte att utveckla färdigheter för Smart specialisering i Jämtlands län. Utifrån denna har tre viktiga frågor för arbetet framåt identifieras. Arbetet med dessa initierades omgående och exempelvis utlystes i november möjligheten för klusteraktörer i länet att söka stöd från anslag 1:1 till utveckling av innovationsklusterverksamhet i syfte att som operativ part tillsammans med Region Jämtland Härjedalen utveckla styrningen samt driva arbetet inom Smart specialisering framåt.

Region Jämtland Härjedalen äger och driver ett antal strategiska projekt med finansiering av anslag 1:1 för att driva på viktiga företags- och entreprenörskapsområden i RUS, se mer under insatser i tabellen nedan. Bland annat drivs det etableringsfrämjande arbetet i syftet att locka nya företag och företagare till stor del inom ramen för projektet A Business Region on the Move. En stor utmaning kopplat till arbetet med etableringsfrämjande, och även andra för länet viktiga frågor som drivs med stöd av extern projektfinansiering som varit i fokus under året, är hur regionen och länets aktörer ska kunna arbeta långsiktigt med dessa utan extern projektfinansiering.

I processen för Smart specialisering har det intersektionella perspektivet medvetet implementerats, för att skapa en inkluderande process där flera röster får höras. Detta

kommer även framöver att vara ett medvetet perspektiv i formning av arbetsgrupper, referensgrupper, styrgrupper samt även i kommande insatser.

Vad gäller jämställdhet i relation till entreprenörskap och företagande har under året regionen tillsammans med länets kommuner drivit projektet Timbanken där SME företagare erbjuds 5 timmars kostnadsfri rådgivning av en konsult för att framtidssäkra sitt företag. 57 % av de företagare som nyttjat detta erbjudande har en kvinna som ledare. Av de företagsstöd som Region Jämtland Härjedalen fördelat mellan 2016-2020 har 80 % av stöden gått till företag där en man har den högsta ledande befattningen. Timbanken har i hög grad bidragit till en mer jämställd fördelning av regionala tillväxtmedel och i december beslutades det att regionen kommer vidareutveckla erbjudandet under åren 2022-2024.

Jämställdhet är kontinuerligt högt på agendan i frågor rörande finansiellt företagsfrämjande kapital som ligger utanför 1:1 anslaget. Under året har det bland annat varit ett viktigt perspektiv i arbetet inför upphandling av tjänst som Almi Invest i dagsläget har att tillhandahålla riskkapital till länets entreprenörer och företagare.

- *I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.
Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.*

Eftersom hållbar utveckling är en del av vår målbild i RUS och vägen dit innebär omställning och transformation, har det även implementerats i arbetet med Smart specialisering. Smart specialisering går även allt mer från att kallas för S3 (Smart Specialization Strategy) till S4 (Smart Specialization Strategy for Sustainability). Detta med anledning av att drivkrafterna bakom den industriella omvandlingen är grön omställning, digitalisering samt social sammanhållning. Det innebär att hållbarhet blir en central del av innovations- och forskningsarbetet framöver. Detta gör att vi redan från början har integrerat hållbar utveckling i våra processer, både i hur de drivs och även i de insatser som kommer fram ur processerna.

Den nya regionala utvecklingsstrategin och det fortlöpande arbetet med programmet för Smart specialisering innebär att vi behöver kunna verka ännu mer tvärsektorielt för att hantera olika utmaningar samt identifiera insatser. Där erbjuder projektet *Vägar för hållbar utveckling* ett viktigt stöd. Projektet, som ingår i ett nationellt regeringsuppdrag som Tillväxtverket har, arbetar för att integrera hållbarhet i strukturer och att genom förändrade arbetssätt och nya metoder åstadkomma en långsiktig förflyttning till hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet inklusive sammanhållningspolitiken. En viktig projektaktivitet är att hitta metoder och arbetssätt för att synliggöra och adressera målkonflikter inom ramen för vårt regionala tillväxtuppdrag med koppling till de tre hållbarhetsdimensionerna. Projektet har även bidragit med hållbarhetskompetens i arbetet med Smart specialisering, samt har deltagit i flera stycken konferenser *Mötesplats Sverige*, bl. Glokala Sveriges kick-off 2021, dvs. event som anordnats under ledning av Glokala Sverige.

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och*

klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.

Den främsta insatsen för att möta samhällsutmaningar genom innovation och förnyelse är arbetet som pågått med Smart specialisering. Genom att identifiera utmaningarna inom respektive styrkeområde – allt från den ökade belastningen på naturen på grund av ökat besöksnäringstryck i vårt län till utmaningen i att ställa om transportsystemet till nyttjande av hållbara förnybara drivmedel i Jämtland Härjedalens glesa strukturer – har vi tagit viktiga steg mot att tydligare rikta insatser mot de behov som finns för att möta samhällsutmaningarna.

Projektet Timbanken har varit ett viktigt verktyg som nyttjats under året för att ge länets entreprenörer och företagare bättre förutsättningar att framtidssäkra sina verksamheter utifrån samhällsutmaningar inom ett prioriterat område som är mest relevant för respektive företagare.

- *Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.*

Det territoriella perspektivet har varit högt upp på agendan under året ur flera perspektiv. Det har tydliggjorts i det strategiska arbetet med hur företagsstöd från regionala 1:1 medel och även ERUF-medel bör prioriteras för att skapa förutsättningar för innovation och framgångsrikt entreprenörskap och företagande i hela länet. Under året har det exempelvis funnits ett erbjudande om företagsstöd till idrotts- och multifunktionell rekreationsinfrastruktur. I den strategiska bedömningen över vilka ansökningar som ska beviljas stöd har kriteriet ”Betydelse för platsens utveckling” funnits med för att beakta att en investering kan vara avgörande för en plats i länet medan samtidigt inte prioriterad på en annan plats. Det territoriella perspektivet har också beaktats i arbete med remisser, yttranden etc. I till exempel remissvaret på SOU 2020:73 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen fanns ett stort fokus på förslagets effekter över hela länet. En utmaning vi kan se gällande det territoriella perspektivet är att större mer resursstarka kommuner och företag har bättre förutsättningar att söka och driva utvecklingsprojekt samt möjligheter att göra satsningar i sina företagsverksamheter. Här efterfrågas större möjligheter och resurser att stärka de mindre kommunerna och företagarnas kapacitet att till exempel nyttja projekt- och företagsstöd samt att det fanns möjlighet att kunna stödja primärproducenter.

- *Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.*

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt.
Förstudien Mobilisering för cirkulär utveckling Jämtland	Bidrar till mål inom RUS <ul style="list-style-type: none"> • Hållbar utveckling 	Förstudien Mobilisering för cirkulär utveckling Jämtland	Genom att skapa en struktur för hållbar, cirkulär

Härjedalen	<ul style="list-style-type: none"> Smart specialisering, industriell omvandling genom grön omställning och digital transformation. <p>Bidrar till mål inom ERUF</p> <ul style="list-style-type: none"> Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft 	Härjedalen har under tidig vår till hösten 2021 undersökt hur näringsliv, offentliga verksamheter och organisationer kan stödjas i omställningen till cirkulär ekonomi. Syftet är att på sikt nå högre effekt på vägen till cirkulär ekonomi, baserat på de tre hållbarhetsdimensionerna med fokus på små- och mikroföretag och deras behov för accelererad omställning. Arbetet har gjorts i samverkan med förstudien Utveckla färdigheter för smart specialisering. En rad aktiviteter har genomförts, bl.a. kartläggning av strategiska samverkansområden inom regionens S3-strategi och cirkulär ekonomi samt aktivt nätverkande och mobiliseringsarbete för möjlig uppskalning i form av projektansökan, etablering, klusterbildning, och samarbete.	näringslivsutveckling som en horisontell nivå i S3-arbetet, men med en bredare målgrupp än Smart specialisering, ser förstudien att flera positiva effekter kan uppnås: - Hållbar omställning integreras befintliga, redan aktiva processer, vilket är fördelaktigt för effektivitet och legitimitet. - Fokus på näringslivsutveckling blir enklare att kommunicera till näringslivet - S3 och hållbar utveckling har potential att skapa hävstångseffekter för varandra. - Att addera en funktion som driver på hållbar utveckling tar vara på utvecklingskraften i de processer som finns kopplade till Smart specialisering. Och vice versa. • Arbetet kan också bidra till att öka det regionala näringslivets konkurrenskraft (t.ex. kopplat till Eus New Green Deal), dels genom en generellt större andel hållbara företag, men också genom att näringslivet snabbare kan ta vara på affärsmöjligheterna inom de gröna affärsmodellerna.
Förstudie utveckla färdigheter för Smart specialisering	<p>Bidrar till mål inom RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Smart specialisering, industriell omvandling genom grön omställning och digital transformation. <p>Bidrar till mål inom ERUF</p> <ul style="list-style-type: none"> Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft 	Ett kunskapsunderlag med förslag och rekommendationer för kommande arbete med Smart specialisering och den goda styrningen av den	Genom att få en god styrning och ett bra system kring Smart specialisering så ökar chanserna att uppnå målbilden 2050 i RUS. Detta ger länet en ökad konkurrenskraft och attraktivitet.
Ramprogram - Särskilt investeringsstöd till besöksnäringen utifrån Corona-pandemin/CV19 <u>Syfte:</u> erbjudanden om företagsstöd till besöksnäringen i syfte att	<p>Prioritering RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering <p>Bidrar till mål inom ERUF</p>	Ca 35,8 miljoner i total omslutning (inkl företagens insats) tillgängliga som företagsstöd via Tillväxtverkets extrautlysning inom regionalfonden (ERUF)	Ca 160 SME nås av stöd för att hållbart ställa om sina företag, affärsidéer och processer med hjälp av digitalisering till följd av förändrade marknadsvillkor och kundbeteenden som ett resultat av coronapandemin

<p>mildra de negativa effekter som coronakrisen har haft på små och medelstora företag (SME) i Jämtlands län Ärende ID Nyps: 2028 8029</p> <p>- Ökad konkurrens- och investeringskraft för små och medelstora företag i Jämtlands län orsakat av covid-19/Corona pandemin Syfte: erbjudanden om företagsstöd i syfte att mildra de negativa effekter som coronakrisen har på små och medelstora företag (SME) i Jämtlands län. Ärende ID Nyps: 2026 9854</p>	<p>- Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft</p>		
<p>Strategisk planering för landbaserat vattenbruk (RAS) i Jämtland Härjedalen Ärende ID i Nyps: 2030 0875</p>	<p>Prioritering RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hållbar utveckling, grön omställning • Smart specialisering, styrkeområdet jord, skog och vatten. 	<p>Projektet har i syfte att stärka kommunernas förmåga att ta fram kommunala planeringsunderlag. Syftet är även att identifiera lämpliga och olämpliga områden för landbaserat vattenbruk samt skapa ett länsövergripande planeringsunderlag.</p> <p>Genom 2st seminariedagar har projektet kunnat underlätta, snabba på och stärka kommunernas kunskap inom området. Projektet har även knutit an expertkompetens som kommunerna kan avropa för att analysera och utreda lämpliga platser. 3 av 8 kommuner har påbörjat identifiering.</p>	<p>Genom projektet insatser ser vi att kommunerna kommer att stärka sin förmåga att ta fram kommunala planeringsunderlag för landbaserat vattenbruk. Genom att identifiera och bedöma lämplighet kommer olika industriområden att förberedas för framtida industri vilket kommer att kunna bidra till de regionala tillväxtmålen. Vi ser att projektet kommer att stötta både kommuner och övriga intressenter samt företag med ny kunskap inom landbaserat vattenbruk.</p>
<p>Jämtland Härjedalen – A Business Region on the Move</p> <p>Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag i regionen genom att stödja expansionsinsatser hos företagen och etablering av nya företag. Ärende ID i Nyps: 0020 7955</p>	<p>Prioritering RUS</p>	<p>Stärkt den regionala mottagningskapaciteten genom inventering av affärsmöjligheter, marknadsunderlag för etablering- och expansion, stärkt kunskap- och kännedom, klusterutvecklingar m.m. Vidare har projektet bidragit till 18 etableringar av nya företag som tillsammans har ökat sysselsättningen i länet med 361 personer varav 192 kvinnor och 169 män. Utöver det har insatser genomförts för ökad konkurrenskraft hos 102 företag. Totalt bidrar dessa etableringar och expansioner till ca 165 mnkr per år i samhällsekonomiska effekter.</p>	<p>Genom projektets insatser har kommunerna och intressenter till projektet kunna stärka sin strategiska och operativa arbete med nyetablering av företag och expansion av befintliga företag. Den regionala mottagningsfunktionen har effektiviserats genom bl.a. kompetenshöjande insatser, benchmarking och pågående affärsfall. Etablerade och expanderade företag har ökat sin konkurrenskraft i och med kunskaper och stöd som projektet har bidragit med. Genom att projektet har initierat samverkan och proaktivt arbete inom vissa branschkluster (tex Northern Tech Republic för IT-området)</p>

			så har flera företag haft möjlighet att ta in ny personal och expandera. Genom näringslivets tillväxt i och med de aktiviteter som genomförts så ser vi att det har bidragit till de regionala tillväxtmålen. Med tillförsel och ökning av arbetskraft och företag till länet stärks näringslivet och konkurrenskraften ökas.
<p>Projekten Smart Industriell Modernisering I JH samt MITT-regionen, SIM JH och SIMMITT</p> <p>Syftet med projektet är att skapa förutsättningar för förnyelse och omställning för ökad konkurrenskraft i små- och medelstora industri- och industrinära företag. Projektet spänner över områdena: finansieringsförmåga, produktivitetseffektivisering, tjänste-/produktaddering, kompetensförsörjning samt affärsmodeller och internationalisering.</p>	<p>Bidrar till Agenda 2030:s mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur</p> <p>Bidrar till Smart Specialiserings-områdena: Digitala lösningar, Hållbar energi samt Jord, skog, och vatten</p> <p>Bidrar till mål inom ERUF</p> <p>- Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft</p>	<p>Olika insatser har inom ramen för projektet genomförts inom områdena produktionseffektivisering, tjänstefiering, affärsmodeller, finansiering, kompetensutveckling och internationalisering.</p> <p>Vidtagit "corona-åtgärder" utifrån behov hos företagen ex finns tillgång till mer än 360 webutbildningar för korttidspermitterad personal, 160 licenser är utlämnade</p>	<p>-De enskilda företagen ökar sin konkurrenskraft och långsiktiga överlevnad, genom tidigareläggande av insatser som utvecklar företaget och dess produkter.</p> <p>-Skapa förutsättningar för branschen (och andra branscher) att genomföra investeringar med stöd av finansiella instrument.</p> <p>-Region Jämtland Härjedalen svarar som tillväxtansvarig upp mot de analyser och rekommendationer som OECD belagt genom sin Territorial Review (2017)</p>

1.4.2 Tidigare insatser inom ramen för arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande som har gett resultat under året

- Om möjligt – ge exempel på insatser som genomförts tidigare år men som gett resultat under 2021. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Namn på insats och kort beskrivning	Vilka resultat har uppnåtts? Ange om resultatbeskrivningen baseras på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.
Projekt SMICE – En Samskapande Mittnordisk Innovationsarena för Cirkulär Ekonomi	Processbaserad uppföljning har gjort att lärdomar och erfarenheter har tagits vidare in i arbetet med Smart specialisering samt nya fördjupande förstudier och projekt inom cirkulär ekonomi och grön omställning

1.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

1.5.1 Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

Observera att bredbandsutbyggnad redovisas separat under 1.5.2.

- *Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet som ni har arbetat med under året.*

För nå upp till målbilden i den regionala utvecklingsstrategin och för att möta samhällsutmaningarna, är digitaliseringen en grundförutsättning. Tillsammans med antagna regionala strategier, planer och program för bredband, Smart specialisering, kultur, service och krishantering, utgör den regionala digitala agendan en strategisk plattform för handlingsplaner, projektinitiativ och genomföranden av utvecklingsinsatser som direkt eller indirekt är IT-relaterade.

Den regional digital agenda för Jämtland Härjedalen syftar till att ta tillvara digitaliseringens möjligheter genom att prioritera områden och insatser som horisontellt kan bidra i förverkligandet av målbilden i den regionala utvecklingsstrategin.

Fyra områden framträder som strategiskt viktiga att prioritera för Jämtland Härjedalen, alla med beroenden sinsemellan för att nå genomgripande utveckling och effekt:

- Infrastruktur
- Digital kompetens
- Expertis
- Samverkan

Under 2021 har digitalisering och digital kommunikation varit högt prioriterat i och med pandemin och de förutsättningar som krävs för distansoberoende arbete. Utvecklingen har gått fort framåt både gällande användandet av digital kommunikation i kombination med distansoberoende arbetssätt.

Åtgärder och prioriteringar i enlighet med Länstransportplanen för Jämtlands län 2018 – 2029 har genomförts.

Förbättrad tillgång till snabbt bredband och ökad digital användning: Ja ☒ Nej ☐

Tillgänglighet genom hållbara transportsystem: Ja ☒ Nej ☐

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.*

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.*
- *Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar*

mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.

Den digitala agendan har under året kopplats samman med processen kring Smart specialisering, både som ett horisontellt arbete genom alla styrkeområden men även kopplat till styrkeområdet "Digitala lösningar". (Läs mer under 1.4.1)

Ett förslag till Regional plan för transportinfrastrukturen 2022 – 2033 har tagits fram i samråd med länets kommuner och näringsliv.

Den låga tilldelningen av medel till länsplanen Jämtlands län är bekymmersam mot bakgrund av länets stora statliga vägnät. Trots över 500 mil länsvägar är ramtilldelningen till länet den näst minsta i landet. Förslaget i kommande nationella plan om en ökning av budgetramen för länstransportplanerna är positiv, men ger inte länet någon större ökning av anslaget då den gamla fördelningsnyckeln kvarstår. Problematiken har påtalats för departementet i många år. Länsanslaget är av stor betydelse för utvecklingen av länets vägar i ett stort län som Jämtland. Möjligheterna till medfinansiering i de potter för trafiksäkerhet som föreslås i nationella planen blir dessutom obefintlig när länsanslaget är så lågt. Den låga tilldelningen av medel riskerar att leda till lägre tillgänglighet och det i sin tur ger sämre utvecklingsmöjligheter och en förminskning av vår arbetsmarknadsregion.

Kollektivtrafiken har satsat stort på elektrifiering av stadstrafiken. Inom Region Jämtland Härjedalen sker löpande analys av vad som är lämpliga drivmedel inför bland annat kommande trafikupphandlingar.

- *Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.*

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Arbete med framtagande av regionala transportplanen	Utvecklingskraft i hela länet Hållbar utveckling Utveckla våra styrkeområden	Samråd med kommuner, Länsstyrelsen och näringslivet	Åtgärdade brister i länsvägnätet. Fler transporter med alt färd sätt. Förutsättning för uppfyllande av regionens styrkeområden
Påverkan nationella transportplanen	Utveckling i hela länet och gränsöverskridande	Samarbete i nätverk och partnerskap	Ökad tilldelning och investeringar, utveckling av europavägar och järnvägar. Ökad tillgänglighet, säkerhet och hälsa.
Långsiktig utveckling av väg- och järnvägsnätet	Utveckling hela länet	Samverkan med Trafikverket	Utveckling av transportsystemet för ökad tillgänglighet, säkerhet och hälsa
Bärighet 74 ton	Ökad bärighet på viktiga transportstråk	Samverkan med näringen och Trafikverket	Bättre förutsättningar för näringslivets tunga transporter

Omställning av flyget	Tillgänglighet	Interreg-projektet Green Flyway	Fossilfritt flyg
-----------------------	----------------	---------------------------------	------------------

1.5.2 Bredbandsutbyggnad

- Beskriv kortfattat hur arbetet med att främja bredbandsutbyggnad har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Redovisningen bör fokusera på det arbete som eventuellt har bedrivits utöver det som har utförts av regionala bredbandskoordinatorer.

Arbete inom ramen för den regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag och har redovisats separat till Infrastrukturdepartementet via Post- och Telestyrelsen.

Målen i denna regionala bredbandsstrategi sätter prioriteringarna för arbetet:

- År 2020 bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s
- År 2023 bör hela länet ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet
- År 2025 bör hela länet ha tillgång till snabbt bredband

Utöver detta arbete har Region Jämtland Härjedalen bedrivit påverkansarbete på regeringen angående vikten av ekonomiskt stöd för bredbandsutbyggnad så att bredbandsmålen kan nås i hela Sverige, i alla kommuner i landet.

Under de senaste åren har Region Jämtland Härjedalen medfinansierat byggnation av bredbandsinfrastruktur med anslag 1:1. I samtliga ärenden har det handlat om medfinansiering till Europeiska regionala utvecklingsfonden. Erbjudandet om stöd till bredbandsinfrastruktur är fastställt av regionala utvecklingsnämnden och två sträckor i Ragunda kommun prioriterades stöd under 2021.

Inom ramen för den regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag har utbildnings- och/eller informationsinsatser utförts under 2021, främst mot kommunledning, både på chefstjänstemannanivå samt politisk nivå men också vid några tillfällen mot näringslivet. Syftet har varit att informera om bredbandsstatusen, om stödsystemen, att öka förståelsen för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och digitala tjänster, att öka förståelsen för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och ökat näringsliv samt generellt om behovet av snabbt och säkert bredband.

Andra bredbandsfrämjande aktiviteter som koordinatorfunktionen genomfört i syfte att bidra till regeringens bredbandsmål är exempelvis;

- intervjuer med media,
- flertalet kortare anföranden vid möten med region- och kommunalledning samt
- tagit fram brev som regionpolitiken skickat till digitaliseringsministern,
- deltagande i beredning av ärenden för regional medfinansiering av bredbandsinfrastruktur,

- bistått samtliga kommuner med bredbandsstatistik samt kartläggningsmaterial samt granskat olika kommunala texter samt remisser vid framtagandet av dessa.

Bredbandskoordinators samverkan och dialoger

Koordinatorn ordnar regelbundna möten med samtliga nätägare i länet och samtliga stadsnät. Med fiberföreningar sker dialog/samverkan utifrån behov. Koordinatorn har regelbundna möten med koordinatörer i de andra länen. Oftast med grannlänen men även med andra koordinatörer i landet. Förutom kortare nationella frekventa möten som bjuds in till av PTS har koordinatörerna i Region Jämtland Härjedalen och Västernorrland regelbundna möten där allt möjligt aktuellt behandlas. Båda länen har också haft gemensamma möten kring ERUF-frågor. Med länen i Norrland sker samverkan t ex kring Telias 700 MHz-utbyggnad, övriga mobilnäs- och mobilmålsfrågor samt CEF2-frågor.

Generellt om bredbandsstatusen i Jämtlands län

Utbyggnadstakten är lägre än vad den var för några år sedan, den ligger nu på ca tre procent ökning i andelen uppkopplade hushåll och företag per år. Framför allt sker utbyggnaden på landsbygden. Utbyggnadstakten de närmaste åren kommer sannolikt ligga på samma nivå som senaste åren tack vare pågående utbyggnadsprojekt som delfinansieras genom olika stödprojekt.

På landsbygden saknar fortfarande 53 % av hushållen snabbt bredband enligt senaste kartläggningen i oktober 2020 och det är frågan om väldigt stora kostnader att ansluta dessa återstående hushåll och företag, uppskattningsvis över 800 Mkr.

Efteranslutningar i tätorter är också ett problem då kunden oftast får vänta lång tid på en anslutning efter en beställning.

- *Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med att främja bredbandsutbyggnad. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.*
- *Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.*

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Stöd till ortssammanbindande bredbandsutbyggnad i Härjedalens kommun sträckan Ytterhogdal-Överhogdal	Prioritering RUS: <ul style="list-style-type: none"> • Hela länet • Hållbarhet, förutsättningar för digitalisering • Smart specialisering, möjliggör innovation genom digitisering 	Den sträcka som ärendet avser har blivit godkänd av Tillväxtverket och uppfyller kraven för stödgivning till bredbandsinfrastruktur. Den finns med i behovskartläggningen för Jämtlands län. Genom investeringen erbjuds 33 arbetsställen bredband om minst 100 Mbit/sekund.	Insats för att uppnå målbilden i Regionala utvecklingsstrategin och 2050 ha tillgång till snabb uppkoppling i hela länet. Enligt bredbandsstrategin som är en del av färdplanen gentemot målbilden 2050 i RUS. Så bör 98 procent av alla

	<p>År 2025 bör hela länet ha tillgång till bredband om minst 1Gbit/s. Uppföljningen av bredbandsstrategin visade att bredbandsmålet för 2020 inte kommer att nås eftersom marknadsaktörer inte anlägger bredband i den takt som behövs på grund av bristande lönsamhet och höga investeringskostnader.</p> <p>Bredbandsinfrastrukturen antas inte komma att anläggas på kommersiella villkor. Såväl stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) som anslag 1:1 bedömdes vara nödvändigt för att kompensera marknadens finansieringsmöjlighet.</p> <p>Bidrar till mål inom ERUF: Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik</p>	<p>Dessutom kan 61 hushåll komma att erbjudas snabbt bredband.</p>	<p>hushåll och företag i länet ha tillgång till bredband om minst 1Gbit/s år 2025.</p> <p>Behovet av denna insats med offentligt stöd stödjer sig i uppföljningen av bredbandsstrategin visade att bredbandsmålet för 2020 inte kommer att nås eftersom marknadsaktörer inte anlägger bredband i den takt som behövs på grund av bristande lönsamhet och höga investeringskostnader.</p>
--	---	--	--

1.5.3 Tidigare insatser inom ramen för arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet som har gett resultat under året

- Om möjligt – ge exempel på insatser som genomförts tidigare år men som gett resultat under 2021. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Namn på insats och kort beskrivning	Vilka resultat har uppnåtts? Ange om resultatbeskrivningen baseras på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.
Investeringar på länsvägar (genom länstransportplanen)	Säkrare och snabbare transporter: arbetspendling, kollektivtrafik, skolskjutsar
Byggande av nya cykelvägar (genom länstransportplanen)	Säkerhet för oskyddade trafikanter, möjligheter till cykling bra för folkhälsan och miljön. Bidrar till jämställdhet då möjligheter att använda cykelvägar bidrar till målet om tillgänglighet för alla.
Investeringar genom 1:1 anslaget för nytt landningssystem på Åre Östersund Flygplats	Möjlighet till landning i "alla" väder. Svårigheter att landa vid t ex dimma har tidigare varit ett stort problem men som nu är åtgärdat.
Bortbyggande av plankorsningar och andra säkerhetsåtgärder samt även andra åtgärder på järnväg (Mittbanan) genom medfinansiering av Europeiska regionalfonden.	Säkrare järnvägsområde och kortare restider (då tåget kan hålla en högre fart), resenärsåtgärder som främjar fler resande med tåg.
Byggande av cykelvägar och åtgärder på europaväg (E14) genom medfinansiering av Europeiska regionalfonden.	Cykelåtgärder för oskyddade trafikanter. Bortbyggande av flaskhalsar på europaväg (E14) innebär en högre säkerhet och funktionalitet.

2. Återrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Utifrån 5 § lagen om regionalt utvecklingsansvar respektive 4, 7 och 15–17 §§ förordningen om regionalt tillväxtarbete ska regionerna ge en beskrivning av arbetet med fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional utveckling. Redovisningen ska innehålla:

- En förklaring till fördelningen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service.
- Uppgift om hur fördelningen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen (Interreg).
- En beskrivning av på vilket sätt de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom länet.
- Hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet.

Regionerna erbjuder att översiktligt redovisa hur arbetet inom ramen för deras ansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har bidragit till Agenda 2030.

Kommentar: Återrapportering 2 inkluderar frågan om hållbarhetsintegrering i återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet samt återrapportering 6 – Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Internationellt samarbete kan beskrivas i återrapportering 2.

- Beskriv kortfattat hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service med fokus på förändringar som har skett i förhållande till förra året.

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuder även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Observera! Belopp fördelat på olika stödtyper behöver inte redovisas då den informationen inhämtas i Tillväxtverkets årliga uppföljning av regionala företagsstöd, projektmedel samt stöd till kommersiell service.

1:1-anslagets fördelning i förhållande till tidigare år

Generellt har stödgivningen präglats starkt av pandemins effekter på näringslivet och stödgivningen har fokuserat på insatser som bedömts kunna mildra de negativa effekterna och bidra till företagets omställning till nya marknadsförutsättningar. Prioriteringen av projektstöd under 2021 har primärt handlat om medfinansiering till React EU-projekt och projekt inom Europeiska regionala utvecklingsfondens utlysning för "finansiering för sysselsättning och tillväxt i Mellersta Norrland" som möjliggjordes genom valutakursjustering. Utmärkande för året är att ärendena till sin karaktär övervägande haft

inriktning mot att mildra pandemis effekter på näringslivet och bidra till hållbar omställning.

Region Jämtland Härjedalen driver två ramprojekt med syfte att mildra pandemins negativa effekter på företagen. Genom denna stödgivning har nya typer av företag beviljats stöd vilket har breddat stödgivningen jämfört med tidigare år. Region Jämtland Härjedalen driver även ett ramprojekt med inriktning mot energieffektivisering och under 2021 har stödgivningen implementerats i ordinarie verksamhet. Ett utvecklingsarbete kopplat till stödgivningen har under året varit att hitta former för tillämpning av stöd till idrotts- och rekreationsinfrastruktur med legal grund i SFS 2015:211 paragraf 25 a.

Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i stödgivningen

Under 2021 genomfördes en kartläggning och analys av fördelningen av anslaget, analysperiod 2016-2020. Aktiviteten finansierades inom projektet Vägar till hållbar utveckling (diarienummer RUN/174/2020). Kartläggningen synliggör hur behov, förutsättningar och strukturer skiljer sig åt mellan olika branscher utifrån hållbarhetsaspekter och inomregionala skillnader. Det har även genomförts "läroworkshops" riktade till handläggare och strateger som involveras i bedömningen av stödansökningar i syfte att befästa kunskap och integrera rekommendationer i hållbarhetsbedömningen. Rapporten visar en "relativt hög integrering av hållbarhet" i stödgivningen. Gällande företagsstöden drar WSP slutsatsen att stöden i relativt hög utsträckning har integrerat hållbarhetsmålen, faktiskt i högre grad de sociala hållbarhetsmålen än målen om både ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Det sista förklaras delvis av att stödets inriktning, mot mer traditionella branscher, innebär att man ibland stödjer mindre lönsamma eller innovativa branscher. WSP noterar även att det kan motiveras ur perspektivet att kompensera för de utmaningar som präglar företagen i regionen men även vara ett uttryck för att stöden inte i tillräcklig grad går till att stödja företag som kan stå för framtidens tillväxt och sysselsättning. Även projektstöden bedöms integrera hållbarhetsaspekterna.

Handläggare från enheten Finansiering och stöd deltar aktivt och fortlöpande i en arbetsgrupp under det nationella uppdraget Hållbar Regional Utveckling (HRU). Syftet med uppdraget är att utveckla företagsstöden så att de ligger i linje med de tre hållbarhetsdimensionerna.

- ***Finns det en plan, strategi eller prioriteringsordning för fördelning av anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service?***

Ja ☒

Nej ☐

Plan, strategi eller prioriteringsordning för fördelning av anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service

Region Jämtland Härjedalen beslutar inte på förhand om hur anslaget monetärt ska fördelas mellan projektstöd, företagsstöd och stöd till kommersiell service. Det finns dock på förhand fastställt hur mycket av anslaget som ska nyttjas till företagsstöd inom de ramprojekt som Region Jämtland Härjedalen driver med finansiering från Europeiska

regionala utvecklingsfonden. Inför ett verksamhetsår beslutar regionala utvecklingsnämnden vilka erbjudanden om företagsstöd som ska vara öppna under ett kommande år, med möjlighet till att ta beslut om tilläggserbjudanden. Den modellen för politisk styrning av företagsstödserbjudanden fastställdes under 2020 (d nr RUN/493/2019). För mer komplexa erbjudanden om företagsstöd finns rutiner som fastställer hur ärendet ska bedömas strategisk vilket avgör hur stödet sedermera ska föreslås att prioriteras; såsom för:

- Stöd till idrotts- och rekreationsinfrastruktur
- Stöd till bredbandsinfrastruktur
- Stöd till energieffektivitetsåtgärder
- Stöd till större investeringar över 3 600 000 kronor

Även strategisk bedömning av projektstöd sker i dialog med interna strategier och beaktar inspel från externa aktörer. Kommuner som regionala näringslivsföreträdare har möjlighet att bidra till behovsanalyser och lösningar kopplat till anslagshanteringen genom olika typer av forum. Prioriteringen styrs således både av strategiska avvägningar som görs inför som löpande under verksamhetsåret.

- **Är planen, strategin eller prioriteringsordningen politiskt antagen?**

Ja ☐

Nej ☒ Se texten ovan.

- *Hur har anslaget bidragit till att nå regionala utvecklingspolitikens mål utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet? Beskriv kortfattat, gärna i punktform.*

Det långsiktiga målet kopplat till målbilden i den regionala utvecklingsstrategin i Jämtland Härjedalen är *Utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av länet*, vilket gör att vi det finns en sammankopplad målstruktur mellan regional och nationell nivå. (Se avsnitt 1.1.1)

Såväl den nationella strategin som den regionala utvecklingsstrategin beaktas i handläggningen av företags- och projektstöd. Ärenden bedöms utifrån hur de styr mot strategiska områden och prioriteringar på nationell nivå och långsiktiga målsättningar och styrkeområden för Smart specialisering som beslutats på regional nivå.

- **Har anslaget bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin?**

Ja ☒

Den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS) antogs i februari 2021 (se avsnitt 1.1.1). Den innehåller transformation och drivkrafter för industriell omvandling. Under året har ett internt omställningsarbete pågått för att rikta anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder till att bli en resurs i förverkligandet av målbilden i RUS. Region Jämtland Härjedalens program för smart specialisering (S3) och det innovationsstrategiska arbetet är idag en naturlig del av arbetet gentemot målbilden i den RUS. Samtliga projektstödsärenden bereds med hänsyn till den effektlogik som finns kopplad till dessa styrdokument och insatsernas relevans bedöms utifrån identifierade behov samt utmaningar i processen för S3 samt förmågan att nå önskad målbild i RUS. Hänsyn tas även till stödets fördelning utifrån effekternas

spridning i länet geografi och hållbarhetsaspekter. Under 2021 beställdes och infördes lokal kategorisering av projektstöd i Nyps som utgår från regionens styrkeområden för smart specialisering. Ärendenas inriktning blir därmed framåt lättare att följa upp och utvärdera.

Beskriv kortfattat, gärna i punktform, hur anslaget har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

- Stöden bidrar till att möjliggöra företagens investeringar i omställningsarbete, innovativa satsningar och affärsstrategiska investeringar med beslutsmotivering som tar utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategins målsättningar.
- Stödåret 2021 har starkt präglats av coronakrisens negativa effekter på företag. Anslag 1:1 har växlats upp med medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden inom två olika ramprojekt och inom dessa projekt har tre nya erbjudanden om företagsstöd tagits fram. Dessa stöd bedöms få stor betydelse för näringslivets omställning till de nya marknadsförutsättningar som råder.
- Den innevarande programperioden för Europeiska regionala utvecklingsfonden löper mot sitt slut. Med anledning av detta har ett aktivt arbete pågått för att få in relevanta ansökningar om förstudier som ska ta fram planeringsunderlag för kommande programperiod och lägga grunden för framtida strategiskt viktiga genomförandeprojekt. Många förstudier har beviljats stöd. Detta proaktiva arbete förväntas bidra till att målsättningar i den reviderade versionen av regional utvecklingsstrategi uppnås
- **Har anslaget bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet?**

Ja ☒

Beskriv kortfattat, gärna i punktform hur anslaget har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.

- Förverkligandet av det hållbara regionala utvecklingsarbetet och den europeiska sammanhållningspolitiken är i hög grad beroende av att Region Jämtland Härjedalen kan medfinansiera projekt och företagsutvecklande insatser med anslag 1:1. Det råder brist på skattefinansierat offentligt utvecklingskapital och aktörer i länet har haft svårt att attrahera konkurrensutsatta medel.
- Som tidigare beskrivits har prioriteringen av projektstöd under 2021 har primärt handlat om medfinansiering till React EU-projekt och projekt inom Europeiska regionala utvecklingsfondens utlysning för "finansiering för sysselsättning och tillväxt i Mellersta Norrland" som öppnades med anledning av valutakursjustering.
- Ärenden har till sin karaktär övervägande haft inriktning mot att mildra pandemis effekter på näringslivet och bidra till hållbar omställning.
- **Har anslaget bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen (Interreg)?**

Ja ☒

Beskriv kortfattat, gärna i punktform hur anslaget har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen (Interreg).

Anslaget har inte varit avgörande för genomförandet av Interreg-programmet. Under 2021 beviljade vi medfinansiering till en Interreg-förstudie. Projektet SOURCE, Peak Innovation AB, Nyps ID 20340242.

Beskriv kortfattat, gärna i punktform hur anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala utvecklingsarbetet, till exempel egna medel.

- Tillgången till eget utvecklingskapital är mycket begränsad både hos Region Jämtland Härjedalen och länets kommuner. Därför är 1:1-anslaget och EU:s struktur- och investeringsfonder avgörande för genomförandet av utvecklingsinsatser. En stor andel av projekt med stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden, Mellersta Norrland, samfinansieras med 1:1-anslag.
- Förmågan att söka, attrahera och administrera konkurrensutsatta medel för utvecklingsåtgärder behöver generellt öka i länet. Därför har anslaget riktats till ett antal olika projektinitiativ som ska bygga stödjande strukturer. Dessa projekt har kommit igång med operativ verksamhet under 2020. Två centrala projekt i detta syfte är Regionalt resurscenter för Horizon (Ärende ID 20203106) som ägs av Region Jämtland Härjedalen och Invest in Innovation (Ärende ID 20202235) som ägs av Peak Region AB

Beskriv kortfattat, gärna i punktform på vilket sätt olika territoriella perspektiv har beaktats och påverkat fördelningen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom länet. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns- och landsgränser.

- Den inomregionala fördelningen av företagsstöd påverkas av hur många företag med utvecklings- och tillväxtambition som finns i en kommun. Länets näringsliv präglas av småskalighet och många företag som drivs i enskild näringsverksamhet har inte den typen av verksamhet som kommer ifråga för företagsstöd, exempelvis skogsförvaltning. Företagsstöden är fördelade på 175 ärenden. Fördelningen av företagsstöd till aktiebolag är procentuellt sett relativt jämn mellan kommuner.
- En utveckling av arbetssätt som tar hela länet och de inomregionala skillnaderna i beaktande har påbörjats. Platsernas olika förutsättningar och hur strukturer ser ut har synliggjorts och förvaltningsområdet har från och med 2021 genomfört en organisationsförändring. Syftet är ökad måluppfyllelse och att utveckla nya arbetssätt för att bland annat bättre kunna inomregionala skillnader genom att tillsammans med länets aktörer öka kunskapen om territoriets olika möjligheter och behov samt genom att basera beslut på fakta.

3. Återrapportering 3 – Samverkan med andra aktörer

Utifrån 5, 8 och 9 §§ lagen om regionalt utvecklingsansvar respektive 4–5, 14 och 16–17 §§ förordningen om regionalt tillväxtarbete ska regionerna ge en beskrivning av hur samverkan med andra aktörer har bedrivits under året. Redovisningen ska innehålla uppgifter om:

- Inom vilka områden samverkan och gemensam finansiering har skett med länsstyrelsen respektive andra statliga myndigheter samt vilka resultat denna samverkan och gemensamma finansiering har medfört eller förväntas medföra.
- Inom vilka områden samverkan och gemensam finansiering har skett med länets kommuner samt vilka resultat denna samverkan och gemensamma finansiering har medfört eller förväntas medföra.
- Inom vilka områden samråd och gemensam finansiering skett med berörda organisationer och näringsliv i länet.
- Hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i arbetet.

Regionerna erbjuds att översiktligt redovisa hur arbetet inom ramen för deras ansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har bidragit till Agenda 2030.

Kommentar: Samverkan med aktörer inom och/eller utanför länet kan beskrivas. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Återrapportering 3 inkluderar frågan om hållbarhetsintegrering i återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet samt återrapportering 6 – Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Internationellt samarbete kan beskrivas i återrapportering 3.

3.1 Samverkan med länsstyrelsen

- *Beskriv kortfattat inom vilka områden eller processer samverkan har skett med länsstyrelsen*

Region Jämtland Härjedalen har under året samlat aktörer till Näringslivsdialog för att fånga näringslivets behov och utmaningar i pandemins framfart. I denna dialog har Länsstyrelsen varit en given samverkanspart.

Under året har samverkan med Länsstyrelsen bestått av fortsatt arbete inom ramen för Miljö- och klimatråd Jämtlands län. Miljö- och klimatrådet i Jämtlands län är sedan januari 2021 ett samverkansprojekt mellan Länsstyrelsen Jämtlands län och Region Jämtland Härjedalen, och sedan tidigare en samverkansplattform för länets aktörer inom kommuner, näringsliv, intresseorganisationer, och akademi. Arbetet leds av ett sekretariat som bemannas av tjänstepersoner från Länsstyrelsen och från Region Jämtland Härjedalen. Miljö- och klimatrådet deltar i den fortlöpande utvecklingen av det regionala miljömålsprogrammet, den regionala Energi- och klimatstrategin samt den regionala handlingsplanen för klimatanpassning och är drivande i genomförandet av dessa. För närvarande prioriterar rådet insatser inom följande sju arbetsområden:

- Fossilbränslefria transporter och förnybara drivmedel
- Energieffektivisering – inom olika verksamheter
- Livsstilsförändring - beteenden, attityder, konsumtionsmönster
- Klimatanpassning
- Koldioxidbudget
- Cirkulär ekonomi
- Biologisk mångfald

Under våren 2021 godkände Miljö- och Klimatrådets styrgrupp *Prioriterade insatser 2021-2023 för att nå målen i Jämtlands läns regionala energi- och klimatstrategi*, dvs. den regionala handlingsplanen för Energi- och klimatstrategin som togs fram gemensamt av Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtlands län. Målen för strategin är ”Fossilbränslefritt år 2030” samt ”Minst 10 procent minskade utsläpp av växthusgaser varje år under perioden 2020-2030”. Detta är högt uppsatta mål som Region Jämtland Härjedalen strävar efter att uppnå och realisera i samarbete med andra aktörer.

Handlingsplanens prioriterade insatser ska ses som ett komplement till allt annat arbete som redan görs eller planeras för att nå de regionala klimatmålen. Ett fokus under året har just varit att ta fram den regionala handlingsplanen för hur det fortsatta arbetet konkret ska genomföras tillsammans med andra aktörer internt och externt. Framsteg har åstadkommit bland annat i arbetet med integrering av strategin i den nya regionala utvecklingsstrategin och i fördelning av de regionala tillväxtmedlen.

Förutom fyra kunskapshöjande seminarier, med tydlig koppling till Energi- och klimatstrategin, tillhörande regionala handlingsplan och rådets sju arbetsområden, genomfördes Klimatseminariet för 20:e året i rad. Klimatseminariet är ett samarrangemang med Länsstyrelsen Jämtlands län, Region Jämtland Härjedalen, Östersunds kommun, och Länsförsäkringar Jämtland. Seminariet är ett kraftfullt sätt att samla näringsliv, beslutsfattare, stödaktörer, intresseorganisationer, studenter, och privatpersoner för att bidra till en fossilbränslefri och hållbar framtid genom att sprida kunskap om strategin och om brinnande ämnen inom miljö- och klimatarbetet. Årets programrubrik var *Ett avgörande år för klimatet* och eventet genomfördes, precis som året innan, helt digitalt i form av en proffsig tv-produktion. Med cirka 600 anmälda deltagare i år slog seminariet deltaganderekord där personer från olika håll i länet och resten av landet följde live-sändningen.

Samverkan med Länsstyrelsen sker även inom ramen för det regionala serviceprogrammet. Även vid framtagandet av den regionala transportplanen har under året samverkan skett med Länsstyrelsen samt inom arbetet med Mat – och livsmedelsstrategin samt Skogsprogrammet.

Länsstyrelsen har varit en given samverkanspart i arbete som kopplar an till regionala utvecklingsstrategin och har varit en aktiv och viktig part i processerna kring Smart specialisering.

- Bedöm och motivera kortfattat hur samverkan med länsstyrelsen har fungerat under året. Beskriv gärna även eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer.

Samverkan med Länsstyrelsen har fungerat väl under året.

Ett exempel på väl fungerande samverkan är Miljö- och klimatrådet som gemensamt förvaltas av Länsstyrelsen och Region Jämtland Härjedalen och finansieras gemensamt i form av tjänster.

Samverkan sker naturligt i löpande arbete med flera tjänstepersoner från olika enheter på Länsstyrelsen där våra uppdrag ligger nära varandra.

- *Beskriv kortfattat hur samverkan med länsstyrelsen har bidragit till en hållbar regional utveckling.*

Kommentar: I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

3.2 Samverkan med andra statliga myndigheter

- *Beskriv kortfattat inom vilka områden eller processer samverkan har skett med respektive myndighet.*

Statliga myndigheter har deltagit i framtagandet av övergripande styrdokument som RUS och Smart specialisering såsom exempelvis Tillväxtverket och Riksantikvarieämbetet. Även Sametinget har varit med i processer kring regionala utvecklingsstrategin och Smart specialisering.

När det gäller infrastrukturfrågor sker samverkan regelbundet med Trafikverket genom planupprättningsuppdraget. Det handlar om en interaktiv dialog i utvecklingen av transportinfrastrukturen i länet där samarbetet är en förutsättning för planering och genomförande av beslutade åtgärder i den regionala transportplanen. Samarbetet och dialogen har också en viktig strategisk dimension där regional utveckling står i fokus.

Gällande ESI-fonderna sker framförallt samverkan med Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet.

- *Bedöm och motivera kortfattat hur samverkan med respektive myndighet har fungerat under året. Beskriv gärna även eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer.*

Samarbetet har överlag fungerat väl men vi efterfrågar i vissa frågor större lyhördhet kring regionala behov, framförallt inom ramen för samarbetet med ESI-fonderna kring exempelvis tidsplaner och utformning av utlysningar.

- *Beskriv kortfattat hur samverkan med respektive myndighet har bidragit till en hållbar regional utveckling.*

Samverkan med Trafikverket lokalt för den breda regionala utvecklingen fungerar bra. Dock är de medel som finns tillgängliga för en utveckling av transportsystemet små för Jämtland Härjedalens del, så utmaningarna är stora. Utvecklingen av de stora vägstråken ex europavägarna E14 och E45 är en brist, där Jämtland Härjedalen ligger långt efter den

utbyggnad av mitträcken som skett i övriga Sverige med en följd av att åtgärder såsom hastighetssänkningar behövs diskuteras och debatterats.

Tillväxtverket är den myndighet som är närmast flera av våra processer och bidrar både med kunskap om finansieringsmöjligheter och strategiska processer såsom Regionala serviceprogrammet och Smart specialisering, samtidigt som de är med i våra regionala processer och fångar de regionala behoven och utmaningarna.

Kommentar: Samverkan med andra statliga myndigheter inom och/eller utanför länet kan beskrivas. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

3.3 Samverkan med kommuner

- *Beskriv kortfattat inom vilka områden eller processer samverkan har skett med kommuner.*

Samverkan med kommunerna är viktig och en förutsättning för det regionala tillväxtarbetet. Tillsammans med länets åtta primärkommuner har Region Jämtland Härjedalen ett forum, Regionens samverkansråd, där politiska företrädare för Region Jämtland Härjedalen och kommunstyrelsernas ordförande från respektive kommun samlas. Vid dessa möten diskuteras och samverkas strategiska och aktuella frågor av gemensamt intresse för hela länet, exempelvis frågor som rör Smart specialisering, regionkontoret i Bryssel, regionala utvecklingsstrategin och gemensamma prioriteringar samt projekt.

Regional utvecklingsdirektör sammankallar även länets kommunchefer för att samverka länsgemensamma strategiska frågor.

Utöver detta sammankallar Region Jämtland Härjedalen näringslivschefer/tillväxtchefer i länets kommuner samt Länsstyrelsen till möten då gemensamma utmaningar och satsningar diskuteras. Andra exempel där samverkan sker är inom ramen för det regionala serviceprogrammet (återrapportering 1.3.2), kompetensförsörjning (återrapportering 1.4), samt infrastruktur (återrapportering 1.3.1)

- *Bedöm och motivera kortfattat hur samverkan med kommuner har fungerat under året. Beskriv gärna även eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer.*

Samarbetet med kommuner har fungerat bra. Gemensam finansiering med kommunerna äger rum inom olika projekt som bland annat genomförs för att nå målbilden i RUS. Både primärkommunerna och Region Jämtland Härjedalen finansierar en del av det gemensamma regionkontoret i Bryssel, North Sweden European Office, som samlar politiska organisationer från de fyra nordliga länen, akademi och näringsliv. Målet med kontorets verksamhet är att skapa förutsättningar för länets aktörer att framgångsrikt agera på EU-arenan

- *Beskriv kortfattat hur samverkan med kommuner har bidragit till en hållbar regional utveckling.*

Kommentar: Samverkan med kommuner inom och/eller utanför länet kan beskrivas. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Samverkan med kommunerna och länets aktörer i långsiktigt strategiska frågor är avgörande för den regionala utvecklingen. Kommunerna är de som bäst känner behov och förutsättningar i olika delar av länet och regionalt utvecklingsansvariga ska stötta och driva utvecklingen framåt utifrån identifierade mål och prioriteringar. Det förväntade resultatet av samverkan med kommunerna i de strategiska frågorna är att det ska leda till ökad kunskap om de insatser som krävs, större genomförandekapacitet och bättre måluppfyllnad. Region Jämtland Härjedalen sammankallar näringslivschefer/tillväxtchefer i länets kommuner samt Länsstyrelsen till möten då gemensamma utmaningar och satsningar diskuteras. Att denna gruppering träffas en gång per månad och har möjlighet att lyfta utmaningar och dela med sig av lösningar är en stor framgångsfaktor. En utmaning är att både regionen och kommunerna brottas med finansieringsfrågor kontinuerligt. Region Jämtland Härjedalen sammankallar även var fjortonde dag alla näringslivsutvecklare från länets 8 kommuner. Forumet heter "Näringslivswerkstad" och har ett liknande format som BNI (Business Network International). Det går ut på att med snabba sökningar hjälpa varandra att lösa problem och utmaningar. Tex. För en etablering söker en näringslivsutvecklare någon med kompetens på tillståndsfrågor kopplat till byggnationer i vatten. I forumet lyfts också andra näringslivskopplade frågor och utmaningar där det finns ett värde för kommunernas näringslivsutvecklare att nyttja varandras kompetenser och erfarenheter

Energikontoret, Region Jämtland Härjedalen jobbar bland annat på uppdrag från länets kommuner med att minska utsläpp av växthusgaser. Medel växlas upp i projekt och insatser som ligger i linje med Energi- och klimatstrategin och den regionala utvecklingsstrategin. Det här året (2021) har fortsatt präglats av pandemin och verksamhetens fysiska arrangemang och aktiviteter har därmed ställts in, skjutits på, eller ersatts av digitala arrangemang och resfria möten. Insatser som Energikontoret har jobbat med under året är energi- och klimatrådgivning, samordning av energi- och fastighetsnätverket, hållbara fossilfria drivmedel för tunga transporter, arbete med att påverka och stötta företag till mer hållbara tjänste- och pendlingsresor, och laddinfrastruktur i länet. Under året har Energikontoret bidragit till två nya snabbbladdare i länet, samt ytterligare tre som är på gång.

Energikontoret tog ansvar för att samordna det s.k. elektrifieringslöftet för länet och tecknade tillsammans med Länsstyrelsen och transportaktörer i länet ett elektrifieringslöfte i maj 2021. Elektrifieringslöftet, också kallad handslag elektrifiering, är ett nationellt uppdrag som samordnas och drivs av elektrifieringskommissionen som tillsattes av regeringen under hösten 2020. Syftet med elektrifieringslöftet är att kraftsamla för elektrifiering av tunga vägtransporter, exempelvis i så kallade regionala elektrifieringspiloter som har fokus på laddinfrastruktur.

3.4 Samråd med organisationer

- Beskriv kortfattat inom vilka områden eller processer samråd har skett med organisationer.

Olika organisationer såsom Heimbygda, LEADER, RF-SISU, Stiftelsen Gaaltije som driver sydsamiskt kulturcenter med flera har deltagit i processen kring regionala utvecklingsstrategin samt i Smart specialisering. Under året har olika organisationer varit aktiva som samverkansparter i arbetet med dessa processer.

Med de övriga tre nordliga länen sker en samverkan genom Northern Sparsely Populated Area, Europaforum Norra Sverige, det gemensamma Stockholmskontoret samt North Sweden European Office inom olika områden som är av gemensam betydelse, exempelvis infrastruktur och sammanhållningspolitik.

Tillsammans med Region Västernorrland utgör Region Jämtland Härjedalen NUTS-II området Mellersta Norrland. Det senaste året har inneburit extra mycket samverkan då förberedelser inför EU:s kommande programperiod pågått. Både utifrån att Nuts-området deltagit med gemensam representant för samråd med nationella myndigheter om nationella program och ett gemensamt arbete med det regionala programmet för ERUF har genomförts.

- *Bedöm och motivera kortfattat hur samråd med organisationer har fungerat under året. Beskriv gärna även eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer.*

Det har fungerat mycket bra, dialogen har varit god och framåtsyftande.

- *Beskriv kortfattat hur samråd med organisationer har bidragit till en hållbar regional utveckling.*

Samverkan och samråd med organisationer i länet och med andra regioner är av stor vikt för att nå resultat i det regionala utvecklingsarbetet. Det ger handlingskraft och ökad kunskap och samverkan är en förutsättning när de egna resurserna är begränsade.

Kommentar: Samråd med organisationer inom och/eller utanför länet kan beskrivas. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

3.5 Samråd med näringsliv

- *Beskriv kortfattat inom vilka områden eller processer samråd har skett med näringsliv.*

Region Jämtland Härjedalen sammankallar näringslivsorganisationer i länet för dialog och information och aktuella frågor. Under pandemin har detta samarbete intensifierats och under perioder har tätare möten hållits.

Näringslivsorganisationer har varit med i processen kring den regionala utvecklingsstrategin samt i Smart specialisering. Under året har olika näringslivsorganisationer varit aktiva i arbetet med dessa processer. Däremot inte i form av samråd, utan snarare som samverkansparter.

Region Jämtland Härjedalen har även ett samverkansarbete med Handelskammaren kring

att arrangera ett Näringslivsparlament där länets näringslivsaktörer bjuds in för en dialog utifrån fyra fokusområden för en möjlighet att komma med inspel och lyfta de frågor som är viktiga för dem i utformningen av regionalt utvecklingsarbete.

Samverkan med näringslivets organisationer när det gäller transportinfrastrukturen sker regelbundet genom regionens transportutvecklingsråd, flygrådet samt regionens styrgrupp i samarbetet med SJ. Samverkan handlar om viktiga utbyten när det gäller till exempel bärighet på vägar BK4-utbyggnaden för tunga transporter, tillgänglighet genom flyget samt utveckling av den kommersiella tågtrafiken till länet.

Region Jämtland Härjedalen driver samverkansarenan Länspartnerskapet som samlar deltagare från ett antal strategiska organisationer. Länspartnerskapet möts två gånger per år inför Strukturfondspartnerskapet Mellersta Norrlands prioriteringsmöten.

- *Bedöm och motivera kortfattat hur samråd med näringsliv har fungerat under året. Beskriv gärna även eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer.*

Varit väldigt bra och framåtsyftade dialoger och samverkansformer. Viktiga inspel kommer från näringslivet kring behov samt utmaningar och dialog har kunnat föras inom olika påverkansfrågor som är viktiga för näringarna i länet

- *Beskriv kortfattat hur samråd med organisationer har bidragit till en hållbar regional utveckling.*

Samverkan mellan länets olika aktörer är avgörande för länets utveckling och genom arbetssättet som beskrivs i Program för Smart specialisering i Jämtland Härjedalen 2021-2027 har de en än mer central funktion i utvecklingsarbetet (återrapportering 1.2.1) kommer samverkan att fortsätta att utvecklas i arbetet mot en hållbar regional utveckling.

Kommentar: Samråd med näringslivet inom och/eller utanför länet kan beskrivas. I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

4. Återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet

Utifrån 5 § lagen om regionalt utvecklingsansvar och 4, 16 och 17 §§ förordningen om regionalt tillväxtarbete ska regionerna ge en beskrivning av:

- Vilka insatser som har genomförts för att stärka jämställdhet, integration och miljö, inklusive klimat i det regionala tillväxtarbetet under året.
- Vilka resultat dessa insatser har medfört eller förväntas medföra samt hur insatserna har bidragit till att nå de mål som angetts i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet respektive de territoriella samarbetsprogrammen (Interreg).

Regionerna erbjuds att översiktligt redovisa hur arbetet inom ramen för deras ansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har bidragit till Agenda 2030.

Kommentar: I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Återrapportering 4 inkluderar återrapportering 6 – Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet inkluderas i återrapportering 1–3 och 5.

Internationellt samarbete kan beskrivas i återrapportering 4.

4.1 Jämställdhet

- Beskriv kortfattat hur arbetet för att stärka jämställdhet i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet bidragit till Agenda 2030.

- Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Region Jämtland Härjedalen har arbetat med implementering av jämställdhet, jämlikhet, integration, intersektionalitet och miljö/klimat i alla våra utvecklingsprocesser. Dessa perspektiv finns med redan i början nu när vi bygger nya strukturer för arbetet med hållbar regional utveckling, så att strukturerna blir inkluderande, toleranta och långsiktig hållbara.

Kommentar: I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Implemtering i våra stydokument samt alla våra processer kopplade till styrdokument. Såsom RUS och S3.	<ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering 	Ökad medvetenhet vid möten och plattformar kring jämställdhet, jämlikhet. integration och intersektionalitet.	Målbilden i RUS har befolkningen i centrum och den innefattar en jämställd regional utveckling, en förutsättning för hållbar utveckling.

4.2 Integration

- Beskriv kortfattat hur arbetet för att stärka integration i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet bidragit till Agenda 2030.

- Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.

Region Jämtland Härjedalen har på allvar tagit frågan kring implementering av jämställdhet, jämlikhet. integration, intersektionalitet och miljö/klimat i alla våra utvecklingsprocesser. Dessa perspektiv finns med redan i början nu när vi bygger nya strukturer får arbetet med hållbar regional utveckling, så att strukturerna blir inkluderande, toleranta och långsiktig hållbara.

Kommentar: I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Implemtering i våra stydokument samt alla våra processer kopplade till styrdokument. Såsom RUS och S3.	<ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering 	Ökad medvetenhet vid möten och plattformar kring jämställdhet, jämlikhet. integration och intersektionalitet.	Målbilden i RUS har befolkningen i centrum och den innefattar en jämställd och jämlik regional utveckling, vilket är en förutsättning för hållbar utveckling.

4.3 Miljö och klimat

- Beskriv kortfattat hur arbetet för att stärka miljö och klimat i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

Region Jämtland Härjedalen har på allvar tagit frågan kring implementering av jämställdhet, jämlikhet. integration, intersektionalitet och miljö/klimat i alla våra utvecklingsprocesser. Dessa perspektiv finns med redan i början nu när vi bygger nya strukturer får arbetet med hållbar regional utveckling, så att strukturerna blir inkluderande, toleranta och långsiktig hållbara. Miljö och klimat är det område som har flest konkreta insatser kopplade till sig.

Region Jämtland Härjedalen och förvaltningsområde Regional utveckling arbetar på flera fronter med länets Energi- och klimatstrategi. Den strategin sätter de konkreta målen för regionala utvecklingsstrategin inom energi- och klimatområdet. Samtliga verksamhetsområden är berörda på olika sätt, och vi jobbar både internt och externt gentemot samverkansparter för att bidra till måluppfyllanden i strategin. Vi arbetar också utifrån en Långsiktig utvecklingsplan (LUP) för miljöfrågor som fastställdes av regionfullmäktige i juni. Förutom det arbete som beskrivs här jobbas det kontinuerligt med till exempel svar på remisser, inspel till arbete med strategier, handlingsplaner, utvecklingsplaner, och program (exempelvis Smart specialisering, ERUF, med flera).

Pandemin har även under 2021 fortsatt påverka vårt arbete både negativt och positivt. En skillnad mot förra året är dock att vi har fått större kunskap om distansoberoende lösningar och därmed blivit mer rutinerade, vilket har skapat klimatvinster i och utanför länets gränser. Vårt att nämna är även det organisationsövergripande arbetet med etablering av regionala arbetshubbar som har utvecklats som en effekt och trendinsikt i pandemins spår. Arbetet innebär att regionanställda erbjuds att arbeta delvis på en hub på annan ort i länet än på sin huvudarbetsort. Detta innebär en större möjlighet att arbeta från olika platser i länet och bidrar positivt till målen i Energi- och klimatstrategin i form av minskat resande.

Region Jämtland Härjedalen har också gjort en medveten satsning på utbyggnad av cykelvägar i nuvarande och kommande regionala plan för transportinfrastrukturen.

Vi har dessutom medfinansiering (genom 1:1 anslaget) och medverkar i Interregprojektet GreenFlyway vars syfte är att verka för en utveckling av elflyg och drönare. Under hösten 2021 pågick test av transporter av blodprover med drönare från Funäsdalen till Östersund.

Ni erbjuder även att kortfattat redovisa hur arbetet bidragit till Agenda 2030.

- *Ge exempel på insatser som har genomförts under året. Insatserna kan vara helt eller delvis finansierade med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder men även insatser med egna medel/annan finansiering kan redovisas. Ange 5 – max 10 insatser och fyll i tabellen nedan.*

Kommentar: I de fall insatser är relevanta under mer än en fråga behöver de enbart redovisas en gång och vid behov hänvisas till andra punkter i redovisningen, där insatsen också är relevant.

Namn på insats och kort beskrivning	Mål	Resultat i form av prestationer	Resultat i form av effekter på kort, medellång och lång sikt
Medfinansiering (genom 1:1 anslaget) och medverkan i Interregprojektet GreenFlyway	Prioritering i RUS <ul style="list-style-type: none"> • Hållbar utveckling • Hela länet • Smart specialisering Prioritering ERUF: Stödja övergången till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer	Syfte är att verka för en utveckling av el-flyg och drönare.	I RUS har vi en målbild som visar på en modern infrastruktur och en grön omställning som slagit igenom ordentligt. Vi har också hittat nya lösningar på transporter i våra glea strukturer.
Projekt Stolpe in för stad och land	Prioritering i RUS	Snabbare utbyggnad av laddinfrastruktur	I målbilden för 2050 i RUS har vi en koldioxidbudget i balans

	<ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet <p>Prioritering ERUF: Stödja övergången till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer</p>		<p>och en modern infrastruktur.</p> <p>Infrastrukturen underlättar omställningen till en grön ekonomi.</p>
Projekt Förnybart i tanken	<p>Prioritering i RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering, hållbar energi <p>Prioritering ERUF: Stödja övergången till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer</p>	Ökar det regionala näringslivets konkurrenskraft, så dessa bättre kan möta allt mer långtgående hållbarhetskrav från kunder.	I målbilden för 2050 i RUS har vi en koldioxidbudget i balans och en modern infrastruktur.
Projekt Hållbara pendlings- och tjänsteresor Jämtland Härjedalen	<p>Prioritering i RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet <p>Prioritering ERUF: Stödja övergången till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer</p>	Insatser som främjar hållbara resmönster	I målbilden för 2050 i RUS har vi en koldioxidbudget i balans och en modern infrastruktur.
Insats Fastighetsnätverk	<p>Prioritering i RUS</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbar utveckling Hela länet Smart specialisering 	Nätverket drivs av Energikontoret vid Region Jämtland Härjedalen, nätverket består av fastighetsansvariga från kommuner/kommunala bolag. Syftet är ökad kompetens inom energieffektiv fastighetsförvaltning.	

5. Återrapportering 5 - Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet

Utifrån 5 § lagen om regionalt utvecklingsansvar respektive 7, 9, 16 och 17 §§ förordningen om regionalt tillväxtarbete ska regionerna ge en beskrivning av hur arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet har bedrivits under året. Redovisningen ska innehålla uppgift om:

- Vilka analyser, uppföljningar och utvärderingar som har genomförts.
- Vilka av dessa analyser, uppföljningar och utvärderingar som helt eller delvis har finansierats med anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional utveckling.
- Hur erfarenheter och kunskap från analyser, uppföljningar och utvärderingar har tagits till vara.

Utifrån 16 § om uppföljning, utvärdering och redovisning, ska den som har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet:

- Följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet i länet. I detta arbete ska den uppföljning och utvärdering som gjorts av Europeiska struktur- och investeringsfonderna tas till vara om den har betydelse för länet. Arbetet med analyser, uppföljning och utvärdering ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt.
- Uppföljningen och utvärderingen ska göras utifrån ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Statistik ska redovisas med kön som övergripande indelningsgrund, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Regionerna erbjuds att översiktligt redovisa hur arbetet inom ramen för deras ansvar enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar har bidragit till Agenda 2030.

Kommentar: Återrapportering 5 inkluderar frågan om hållbarhetsintegrering i återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet samt återrapportering 6 – Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Internationellt samarbete kan beskrivas i återrapportering 5.

- *Beskriv kortfattat hur arbetet med analyser, uppföljningar och utvärderingar har genomförts under året med fokus på förändringar som skett i förhållande till förra året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.*

I detta sammanhang, beskriv även kortfattat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet.

Ni erbjuds även att kortfattat redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

Regionens begränsade resurser gör att prioriteringar görs på vilka analyser ska göras i egen regi. Det medför även att egna arbetet med utvecklandet av strukturen för uppföljningar och utvärdering av regionala utvecklingsarbetet (kopplat till RUS) tar längre tid. Externa analyser finansieras (ofta) av projekt och det medför att innehållet för analyserna varierar från år till år.

Liksom året innan har det egna analysarbetet bland annat haft fokus på regelbunden (månadsvis) uppföljning av arbetsmarknadsutvecklingen, det har varit ökat intresse och

efterfrågan hos kommunerna och näringslivet i frågor rörande pandemins effekter. En bredare samhällsanalys och större frågor efterfrågas och utifrån detta har ett flertal mindre rapporter gjorts. Under pandemin har resurser även använts för att stötta sjukvårdssidans arbete kring vaccination av covid-19 avseende underlag över länets vaccinationstäckning då Hälso- och sjukvården saknar egen analytikerkapacitet.

Samarbete kring analyser med Region Västernorrland samt genom Analys samverkan Norr där även Region Västerbotten och Region Norrbotten ingår har varit fortsatt viktigt. Under 2021 skapades exempelvis en gemensam webbportal där aktuella rapporter, analyser och statistik publiceras. Fokus har varit att göra webbplatsen tillgänglig och portalen är en möjliggörare för att kunna presentera fakta, statistik och analys som lägger grunden för att regionala utvecklingsinsatser mer effektivt kan bidra till Agenda 2030 och andra mål för den regionala utvecklingspolitiken. En utmaning är att hitta gemensam tid för samarbete.

Det påbörjades även arbeten med att automatisera datauttagen och visualiseringen för att korta ner på grundarbeten och därmed öka tiden för analyser. Utmaningen är att i slutändan hitta och bestämma sig för fungerande strukturer både för lagring, visualisering och sammanställning av data och underlag samt de begränsade resurser som finns för att utföra uppdraget.

I pågående projekt Vägar till hållbar utveckling, som startade 2021, påbörjades arbetet med att integrera in de olika hållbarhetsdimensionerna i analysarbetet och uppföljningar med ett första steg att försöka förstå hur det kan struktureras in. Bland annat gjordes en extern kartläggning och analys över hållbarhet i de regionala tillväxtmedlen (1:1).

- *Beskriv kortfattat hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar. Med territoriella perspektiv avses hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär, men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.*

Det territoriella perspektivet blir allt viktigare i analyserna både utifrån att det i regionala utvecklingsstrategin lyfter att det ska vara möjligt att leva och verka i hela länet samt att data ger större möjligheter att skära i olika geografiska rum förutom kommun. Analysunderlagen har under 2021 haft ett territoriellt perspektiv och hänsyn har tagits till stad/tätort jämfört med glesbygd/landsbygd som exempelvis i form av var arbetsplatser finns i kombination med var befolkningen ökar/minskar. Förmågan att utföra analysen utifrån de olika förutsättningarna i de olika delarna i länet samt se de olika funktionella sambanden behöver dock fortsatt förbättras.

- *Finns det en plan, strategi eller motsvarande för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering för regionen?*

Ja ☒

Nej ☐

Det finns ett skal för ett ramverk för uppföljning, utvärdering och lärande som skapats tidigare och den kommer att vara en grund i utvecklandet av struktur för uppföljning och utvärdering kopplat till regionala visioner och mål. Det finns inte en färdig struktur i nuläget

för hur analysarbetet ska se ut kopplat till de nya styrdokumenterna, samt hur dessa ska följas upp utvärderas, däremot är en process och plan för att ta fram den strukturen påbörjad. Ramverket är tänkt även innehålla vilka analyser som behövs som underlag. Under 2021 utfördes en nulägesbeskrivning kring megatrender och läget i länet som en första pusselbit i bilden av vilka analyser behöver göras för att beskriva utmaningar som länet har.

- *Beskriv **kortfattat** om och hur ni säkerställer att arbetet med analys, uppföljning och utvärdering genomförs löpande, systematiskt och långsiktigt.*

Det genom att utveckla fram ramverket för uppföljning och utvärdering som beskriver hur strukturen ser ut samt hur arbetet görs och därmed får lärandet in på ett strukturerat sätt. (se ovan).

- *Lista max 15 av de viktigaste analyserna, uppföljningarna och utvärderingarna som genomförts under året kopplat till regionens regionala utvecklingsarbete i tabellen nedan.*

Namn på insats och kort beskrivning	Helt eller delvis finansierat av anslag 1:1	Huvudsakligt syfte	Hur har erfarenheter och kunskap från analysen, uppföljningen eller utvärderingen tagits till vara i regionens regionala utvecklingsarbete?
Rapport om Arbetsmarknad och utbildning. Statistiksammanställning över hur arbetsmarknaden och den formella kompetensen i form av utbildning ser ut i Jämtlands län	Nej	Kunskapsunderlag	Grundmaterial som används bland annat som underlag inom kompetensförsörjningsarbetet.
Inflyttning till Jämtlands län från övriga Sverige år 2020. En analys över inflyttningen under pandemins första år till Jämtlands län.	Nej	Kunskapsunderlag	Kunskapsunderlag i projektet Attraktiv region och ta steget nu. Resultaten presenterats inom projektet och deltagande aktörer (kommuner) som fått större förståelse och bekräftelse på vart inflyttningen skedde samt vilka de var. Som underlag används den bland annat för att se vilka delar av länet varit attraktiva för inflyttningen.
Nulägesbeskrivning av megatrender och Jämtlands län. Analys över megatrender och hur dessa påverkar Jämtland län. Ska följas upp åter efter några år.	Nej	Kunskapsunderlag	Underlag i projektet Vägar till hållbar utveckling för att se vilka utmaningar och förutsättningar megatrender skapar för länets utveckling.
Framtidens företagande på landsbygden	Delvis	Kunskapsunderlag	Kunskapen har tagits vidare till kommunerna i länet
Strategiska insatser för entreprenöriella landsbygder i Jämtland-Härjedalen	Delvis	Kunskapsunderlag	Kunskapen har tagits vidare till kommunerna i länet
Återstående förväntad medellivslängd i Sverige och Jämtlands län. En analys över utvecklingen av medellivslängden och vad som påverkar den, grunden ligger i att medellivslängden	Nej	Kunskapsunderlag	Frågan väcktes efter artiklar som noterade att förväntade medellivslängden minskat efter pandemins första år. Underlaget användes för att ge mer information om det stämde samt vad det berodde på.

minskade under pandemin.			
Regelbunden uppföljning av näringslivets och arbetsmarknadens utveckling under coronatider. Månadsvis	Nej	Löpande rapportering	Underlaget presenterades vid näringslivsdialoger med offentliga och privata aktörer. Underlaget läggs ut på hemsidan samt användes blanda annat som ett underlag av länsstyrelsen i sin coronarapportering.
Uppföljning av vaccinationstäckning. Regelbunden kartläggning av vaccinationsgraden per Deso- områden. Data från Folkhälsomyndigheten.	Nej	Löpande rapportering	Underlaget användes internt av de som arbetade som vaccinationssamordnare för att följa inomregionala skillnader i utvecklingen av vaccinationsgraden. På så sätt gav den en möjlighet att se ifall speciella insatser behövdes för att öka takten någonstans.
Hållbarhet i de regionala tillväxtmedlen i region Jämtland Härjedalen. -En kartläggning och analys av anslag 1:1 2016-2020.	Nej	Kunskapsunderlag	Underlag i projektet <i>Vägar till hållbar utveckling</i> används som underlag för att se hur de olika hållbarhetsdimensionerna integrerats i besluten av 1:1 anslagen. Underlaget kommer också nyttjas som grund för att utveckla vidare och förbättra strukturen för uppföljningen och utvärderingen av 1:1 anslagen.
Uppföljningsrapport anslag 1:1 oktober 2021. Analys om fördelningen både utifrån territoriella rummet samt ur hållbarhetsperspektiven.	Ja	Löpande rapportering	Sammanställning och rapportering av fördelningen av 1:1 medlen till den regionala politiken.

6. Övriga medskick ni vill göra angående det regionala utvecklingsarbetet 2021

Agenda 2030 är för oss ett verktyg för att uppnå vår målbild för 2050 i RUS. Vi fundera mycket kring odelbarheten både mellan de tre hållbarhetsaspekterna men även i målen i agenda 2030, hur arbetar vi med den odelbarheten på bästa sätt. Vi redovisar inte särskilt efter Agenda 2030, men har ett pågående arbete kring det.